

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Liv Friberg - Pedersen

Djurplågeri – ett brott med preventivt straff?

Examensarbete
20 poäng

Handledare:

Helén Örnemark Hansen

Straffrätt

Höstterminen 2006

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
FÖRORD	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsningar	5
1.3 Metod och material	6
1.4 Disposition	6
2 HISTORISK TILLBAKABLICK	8
2.1 Förhållandet mellan djur och människor	8
2.2 Lagstiftningen	10
2.2.1 Kunglig förordning - ansvaret för misshandel av djur träder i kraft	10
2.2.2 Lagändring 1921 och 1944	11
2.2.3 Brottsbalken träder i kraft	12
2.2.4 Lagändringar 1965 och 1972	12
3 GÄLLANDE RÄTT	13
3.1 Brottet djurplågeri	13
3.1.1 Den subjektiva sidan	13
3.1.2 Begreppet otillbörligen	15
3.1.3 Smärta och lidande	15
3.2 Skillnaden mellan brott mot djurskyddslagen och brottbalksbrott	16
3.3 Straffmätning	16
4 MYNDIGHETER MED DJURSKYDDSANSVAR	19
4.1 Min undersökning	19
4.2 Aktörerna	19
4.2.1 Kommunen	20
4.2.1.1 Kommunernas tillsyn	20
4.2.2 Länsstyrelsen	21
4.2.3 Djurskyddsmyndigheten	21
4.2.4 Polismyndigheten	22
4.2.5 Andra aktörer	22

4.2.5.1	Veterinärerna	22
4.2.5.2	Jordbruksverket	23
4.3	Förfarandet	23
4.3.1	Förbud att handha djur tillkommer	23
4.3.2	Anmälan om brott	24
4.3.2.1	Omhändertagande av djur och förbud att ha hand om djur	26
4.4	Framtida planer	28
4.4.1	Djurskyddstillsynsregister och djurförbudsregister	28
4.5	Svåra situationer	29
5	DJUR SOM BROTTSOFFER	30
5.1	Djuren som objekt i vår rättsordning	30
5.2	Djur som brottsoffer	30
5.3	Gärningsmän och djurhållare	30
5.4	Olika brottsgrupper	31
5.4.1	Misshandel	32
5.4.1.1	Bevis i samband med misshandel	33
5.4.2	Tidelag	34
5.4.3	Vanvård	35
5.5	Brottsofferfonden	35
6	FRAMTIDEN	37
6.1	Djurförbudsregister	37
6.1.1	Djurskyddsmyndighetens svar	37
6.1.2	Eskil Erlandssons svar	37
6.1.3	Var Jordbruksverkets styrning av djurskyddet tillfredsställande?	38
7	PRAXIS	40
7.1	Misshandel med sexuella motiv- ”tidelag”	40
7.2	Misshandel	41
7.3	Vanvård	42
7.3.1	Otillbörligt lidande för nyförlöst kviga	42
7.3.2	HD prövar djurplågeridom – ska allvarliga fall av djurplågeri ge fängelse?	43
7.3.3	Vanvårdande husse får fortsatt djurförbud	46
8	ANALYS	48
8.1	Tidelag	48
8.2	Misshandel	49

8.3	Vanvård	49
8.4	Påföljderna	51
9	SLUTSATS	53
9.1	Framtiden och den centrala kontrollen	53
9.2	Lagstiftningen	53
9.3	Är straffen tillräckligt preventiva?	54
9.3.1	Medias roll	55
9.3.2	För milda straff	56
9.4	Slutord	56
	BILAGA A – STRAFFSTADGANDETS UTVECKLING	58
	BILAGA B – FRÅGOR	60
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	61
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	63

Sammanfattning

Många människor blir upprörda när brott begås mot försvarslösa djur. Detta kan innebära att djuren blir illa behandlade, övergivna, försummade, misshandlade eller till och med dödade. Att djuret blir offer och därmed också målsägare ses som något självklart av många eftersom brottet förövas mot djuret och denne kan inte framhäva sin rätt. Tron är då många gånger att det är samhällets skyldighet att ge gärningsmannen, på djurens vägnar, det straff han/hon förtjänar. Ses det ur ett rättssamhälles perspektiv är saken inte fullt så logisk. Djur räknas som lös egendom och saknar därmed rättskapacitet och rättslig handelsförmåga. Djuret kan därför inte räknas som målsägare trots att brott har begåtts mot det. Det skyddsvärda intresset ligger i stället i samhällets och alla medborgares intresse av att djur behandlas väl. Djurplågeri förövas i en situation där gärningsmannen är överlägsen och där han/hon disponerar över både brottsplats och brottsoffer. Djurplågeri hör också till de svårupptäckta brotten eftersom brottsoffret är stumt och inte kan dra någon uppmärksamhet till sig. Detta leder till att mörkertalet är stort då det gäller djur som brottsoffer och därför är det viktigt med en lagstiftning som stärker deras rättigheter genom kännbara straff för dem som begår detta brott. Aktörerna inom djurskyddet spelar en viktig roll, likaså media och den rådande samhällssynen bland medborgarna. Bristar det någonstans så leder detta till att straffrättskipningen blir ett misslyckande som inte klarar av att bekräfta för medborgarna att de är medlemmar i ett rättssamhälle som förtjänar deras förtroende.

Förord

Hund misshandlades svårt (Sydsvenskan, 17 februari, 2004)

”Det stod tio centimeter blodblandat vatten i badkaret. Blodet kom från en misshandlad darrande hund med utslagna tänder, sprucket blödande ögonbryn och bulor i huvudet. Hunden är nu omhändertagen. Husse hade skador på knogarna, sannolikt från misshandeln av djuret. Ägaren, en 24-årig man med flera våldsbrott på sitt samvete, greps för djurplågeri. Han var också synbart knarkpåverkad och hotade polismännen vid gripandet”.

Sparkade och slog hund på tåg (Sydsvenskan, 27 oktober, 2006)

”Den 29-årige mannen från Hässleholm sparkade och slog sin hund när han stod på perrongen på Eslövs järnvägsstation och väntade på pågatåget. Sparkarna och slagen fortsatte att hagla inne på tåget och till slut tog tågvärden hunden från mannen och ringde polisen”.

Jag blir lika skärrad varje gång en rubrik av detta slag dyker upp på löpsedlarna. Hur kan någon människa bete sig mot något annat levande på ett sådant sätt? Offret i situationen är försvarslöst. Hoppas de får ordentliga straff var min första tanke, men hur ser verkligheten ut? Detta väckte min nyfikenhet och jag kände ett behov av att sätta mig in mer i ämnet.

Som vanligt dyker problem upp under skrivandets gång vilket leder till ett stagnerande i funderingarna. Jag har vid många av dessa tillfällen skickat e-brev till berörda instanser och alla har varit väldigt hjälpsamma när jag har haft frågor. Varenda myndighet som jag skickat frågor till via e-post har svarat, till och med jordbruksministern ställde upp. Därför vill jag ge ett stort tack till alla som har hjälpt mig i dessa stunder. Även ett stort tack till min handledare Helén Örnemark Hansen som tagit sig tid och givit mig värdefulla synpunkter.

Nu börjar resans gång, in på djurskyddslagstiftningens terränger och som vanligt känns allt som en enda stor ogenomtränglig skog i början. Denna skog öppnas glädjande nog upp ju mer arbetet fortskrider. Desto djupare jag kommer in på ett område, desto mer vaknar intresset och nyfikenheten för att utforska markerna, vilket leder till att den förr så ogenomträngliga skogen blir allt glesare.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
DF	Djurskyddsförordningen
DL	Djurskyddslagen
DM	Djurskyddsmyndigheten
DS	Departementsserien
HD	Högsta domstolen
MHN	Miljö- och hälsovårdsnämnden
RB	Rättegångsbalken
SL	Strafflagen
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

Djurskyddsfrågor väcker många gånger människors intresse och engagemanget kommer ofta till uttryck såväl vad gäller djurskyddet i allmänhet som i fråga om enskilda djurskyddsfall. Det finns även många etiska dimensioner vad gäller begreppet djurskydd. Detta eftersom det är en fråga som engagerar många människor och som också betyder mycket för djurens välbefinnande. Lagstiftningen har på sociala etiska grunder tillerkänt djuren vissa lagliga rättigheter med undantag för det mått av tillbörligt lidande som får åsamkas dem av legitima intressen. Detta rättsskydd sträcker sig emellertid varken i lagtexten eller i praktiken särskilt långt.¹

Varje enskild människa som har djur i sin vård har det primära ansvaret för att djuret/djuren behandlas väl och skyddas mot lidande. Grunden för ett gott djurskydd är djurens behov och där vi bland annat har djurskyddslagens bestämmelse om att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Begreppet djurskydd är vidsträckt och omfattar förutom hur djur ska hållas och skötas, även utfodring, förebyggande, botande och lindrande av sjukdom. Det allmänna har ansvaret för en ändamålsenlig tillsyn. Tillsynen ska inte enbart ses som en kontrollerande funktion utan ska i första hand satsa på information, upplysning och rådgivning om olika djurskyddsaspekter.² För att regelverket gällande djurskydd ska fungera på ett bra sätt krävs att besluten som tas är väl genomarbetade. Det är viktigt att tid och resurser finns för detta eftersom samhället rent allmänt har fått ett ökat intresse i etiska frågor och där djurskyddsbeslut grundar sig på högkvalitativa beslutsunderlag. Även Sveriges deltagande i internationella organisationer som Europarådet och WTO ökar kraven för diskussioner och beslut. Så är också fallet med vårt medlemskap i EU där medlemsstaterna valt att organisera ansvaret för djurskyddsfrågor på olika sätt.³ Sverige ska kontinuerligt aktualisera de nationella reglerna både i ljuset av nya forskningsrön och nya internationella överenskommelser. Djurskyddsarbetet i Sverige och inom EU har under det senaste året genomgått stora förändringar. Det har därför varit nödvändigt med en omarbetning av lagstiftningen och den centrala vägledningen för att följa de EG-bestämmelser som kommit. Eftersom dessa bestämmelser främst rör djurskyddslagen, djurskyddsförordningen och andra föreskrifter kommer jag inte gå in något djupare på detta i mitt arbete.

När det gäller djurskyddslagstiftningen finns minimikrav som samhället ställer på sina medlemmar. Detta är att djuren såvitt möjligt ska skyddas mot lidande. En grundläggande samhällsnorm torde vara att ta hand om sina djur och vårda dem på rätt sätt. Men förståelse och medkänsla mot andra individer innebär något mer och fungerar inte alltid som det ska.

Det är trots allt en samvetsfråga för oss alla att avgöra vilka uppoffringar som man är beredd att göras när det gäller djurens utsatthet i vårt samhälle.

¹ Arnebo & Klofeldt, *Djurplågeri och djurskydd*, s. 7.

² Prop. 1987/88:93, s. 15.

³ SOU 2000:108, s. 53 ff.

Många gånger utsätts djuren för obehagliga och vedervärdiga saker och då förväntas djurplågeristadgandet ge upprättelse till allt lidande som djuren fått utstå. Hur ser det ut i vårt samhälle i dag med gällande lagstiftning inom området, får de djur som vållas lidande verkligen ett rättfärdigande i slutändan.

1.1 Syfte och frågeställningar

När folk frågade vad jag skulle skriva om i mitt examensarbete och jag berättade att jag skulle skriva om djurplågeri, med ett beaktande på straffen var deras reaktion; får de något straff överhuvudtaget? Första gångerna blev jag lite förvånad och började själv fundera på om det är den bild som råder i samhället i dag. Tror folk att det är harmlöst enkelt att plåga djur och undkomma straff, eller är det kanske rentav så illa i vårt land? Sverige som är känt för att ha ett bra fungerande djurskydd där vi svenskar ska framstå som ett djurvänligt folk kanske bara är ett spel för galleriet? Därför är *mitt syfte* att undersöka gällande lagstiftning och bland annat se på praxis hur väl detta fungerar i vårt avlånga land. Mina frågeställningar blir således följande:

Jordbruksverket hade den centrala kontrollen innan Djurskyddsmyndigheten tog över år 2004. Den nya regeringen har beslutat att lägga ner Djurskyddsmyndigheten och därför kommer jag att utreda vad som kommer att ske i framtiden med den centrala kontrollen?

Eftersom många verkar tro att djurplågeri inte är ett straffbart brott, vill jag utreda om vi har en tillfredställande lagstiftning, eller om det är där bristerna finns?

Detta leder till min sista fråga där jag vill undersöka vilka straff som utdöms vid brott enligt djurplågeristadgandet. Har vi tillräckligt preventiva straff i Sverige?

1.2 Avgränsningar

Eftersom djurplågeri inte är ett brott i alla länder och att djurskyddet är mycket varierande världen över har jag valt att begränsa mig till Sveriges gällande bestämmelser inom området.

I och med regeringsskiftet i Sverige hösten 2006, blev det många frågor och förändringar inom det område jag valt att skriva om. Ingen kunde ge några riktigt tydliga svar, inte ens vår nya jordbruksminister, Eskil Erlandsson, som jag uppvaktade med frågor för att försöka få en klarhet i vad som kommer att gälla. Därför har jag utgått från gällande lagstiftning fram till årsskiftet 2006/2007.

Det finns ingen aktuell statistik tillgänglig. Den förra regeringen gav Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att utreda och analysera anmälningar om djurplågeri och brott mot djurskyddslagen under 1995-2005. En sådan utredning hade kunnat hjälpa mig att finna svar på mina frågor. Tyvärr har den nya regeringen nyligen beslutat att återkalla uppdraget.

Min huvudinriktning har varit djurplågeristadgandet 16:13 i brottsbalken och jag har även gått in på djurskyddslagens bestämmelser eftersom det många gånger hör samman. Blir gärningsmannen inte dömd för djurplågeri så finns det ofta bestämmelser i djurskyddslagen att tillämpa istället.

1.3 Metod och material

För att uppnå syftet med denna uppsats kommer jag bland annat att använda mig av en rättsdogmatisk metod. Mitt material kommer att hämtas från svenska rättskällor såsom doktrin, förarbeten, lagtext, praxis samt relevant litteratur inom området. Jag kommer även att använda mig av en empirisk undersökning då jag bland annat kommer att ge mig ut på fältet och intervjua de olika aktörerna som finns inom djurskyddsområdet. Detta kommer jag att göra genom att personligen befinna mig på stället och ställa mina frågor, dels genom e-post och telefonkontakter. Jag kommer även att använda mig av sekundärkällor. Jag kommer att ha i åtanke under skrivandets gång att litteratur oftast är subjektivt vinklat genom att författaren kan ha en viss uppfattning i en fråga eller ett problem. Detta kan i sin tur påverka både utformningen och slutsatserna. Eftersom jag är medveten om denna vinkling anser jag likväl att min analys blir fruktbar, då jag har de subjektiva åsikterna i åtanke under uppsatsens produktion.

1.4 Disposition

Mitt arbete börjar med en historisk tillbakablick som presentation i *kapitel 2*. Detta tar jag upp för att visa hur förhållandet mellan människor och djur sett ut samt lagstiftningen under tidens lopp. För min egen del tycker jag också det är viktigt med ett historiskt vingslag i ryggen för att bättre förstå hur den rådande samhällsbilden vuxit fram.

I *kapitel 3* beskriver jag den gällande rätten på djurskyddslagstiftningens område.

I *kapitel 4* beskrivs de olika aktörerna som har ett djurskyddsansvar inom området. Jag fortsätter därefter att beskriva hur förfarandet går till.

I *kapitel 5* går jag in på djur som brottsoffer. Jag har främst koncentrerat mig på misshandel och vanvård. Jag har även tagit upp brottet tidelag som

avkriminaliserades år 1944. Detta innebär att vi i dag inte har något speciellt straffstadgande för detta brott. Handlingen i sig ses inte som straffbar utan det är handlingen i kombination med lidande för djuret som ska bevisas för att djurplågeri ska kunna utdömas.

Vidare i *kapitel 6* går jag in på det rådande djurskyddsområdet och hur framtiden kan komma att se ut.

I *kapitel 7* ges exempel på praxis inom området.

Avslutningsvis kommer analysen i *kapitel 8* där jag gör en jämförelse mellan praxis och den empiri jag studerat.

I slutsatsen, *kapitel 9*, gör jag en sammanfattning av det jag kommit fram till med mitt material.

2 Historisk tillbakablick

2.1 Förhållandet mellan djur och människor

Djurskyddet avser förhållandet mellan människan och de djur som han/hon har i sin vård. Sedan urminnes tider har människan hållit husdjur av skilda slag för olika ändamål. Detta innebär att medvetenheten om att djur behövs skyddas och vårdas är lika gammal.⁴

Under antiken rådde synen att människan och naturen var av samma skapelse. Platon hade ett hierarkisystem där djuren placerades längst ner på skalan och menade att människor som inte använt sitt förnuft under sin livsgång kunde återfödas som ett djur. Han hade delvis fått sina idéer från pythagoréerna som levde cirka 500 år före Kristus. De ansåg att människor och djur i grunden var lika och de trodde starkt på själavandringen.⁵

Under medeltiden var inställningen först att djur och människor inte var så fundamentalt olika, men övergick senare till att djuren inte hade någon individstatus. Människan och djuren skulle anses som olika, särskilt i den tidiga judiska och kristna traditionen. Människan hade fått uppgiften att förvalta naturen och dess resurser av Gud. Förbindelsen människan hade till djuren var likvärdigt med Guds relation till människan. Djuret blev aldrig något subjekt under medeltiden utan det fanns främst tre aspekter av djuret: djuret som egendom, djuret som mat och djuret som sexualobjekt. Mellan ett djur och dess ägare fanns en ansvarsförbindelse där ägaren kunde anses ansvarig för djurets brott. Djuren sågs som något irrationellt som inte kunde ansvara för sig själv. Det fanns dock uppfattningar om att djuren liknade människan och ute i Europa började rättegångar mot djur. Den tidigaste inträffade år 1266 och 93 fall av rättegångar mot djur lär vara kända. I början dömdes de oftast till bannlysning men senare även kropps- och dödsstraff. Oftast handlade rättegångarna om djur som skadat människor. Detta stämde inte med den gudomligt hierarkiska ordningen och innebar att djuret hade överskridit sin plats i hierarkin. Rättegångarna hade även ett samband med tidelagsprocesserna där även djuret ansågs vara skyldig och dömdes till döden. Djuren uppfattades som moraliska subjekt och fick ett moraliskt ansvar. De kunde biträdas av framstående jurister vid rättegångarna. Fastän de hade stöd vid dessa rättegångar hade de inga subjektiva rättigheter, de ingick i systemet som förövare och aldrig offer.⁶

Under 1600-talet handlade det bland annat om ett reifierande av djuren. Denna uppfattning innebar att djuren kunde jämföras med maskiner eller automater, och därför ansågs de vara totalt känslösa och själlösa. Denna

⁴ Bergquist, *Djur och djurskydd*, s. 29 f.

⁵ Dirke, 2000, s. 32 ff.

⁶ Ibid.

uppfattning föll främst fysiologerna för. Dessa sysslade oftast med att göra plågsamma experiment på djur för att få kunskaper om människans konstruktion. Detta var lite paradoxalt eftersom de hävdade att människan och djuren var så lika att detta var viktigt ur en kunskapssynpunkt, samtidigt som det moraliska ställningstagandet till försöken var att människan och djuren var helt olika och därför kunde plågas hur mycket som helst.⁷

Under 1700-talet vände dock det tidigare ointresset för djurens känslor. Här uppstod även den så kallade djurskyddsmentaliteten och tankarna växte mer till termer av djurskydd. Det var en allmän humanisering som började gro under 1700-talet och flera tänkare beskrev djuren som kännande individer. En reaktion mot behandlingen av djuren som objekt förelåg. Gränsen mellan människa och djur var inte längre tydlig utan hölls obestämd. Det fanns en gradskillnad vilket innebar att människor och djur befann sig på samma skala men på olika platser. Att människan var ett djur konstaterades men konsekvenserna av det var snarare problematiskt eftersom det var svårt att diskutera moralfilosofi utan att blanda in djuren och fundera på deras plats i relation till människan. Känslor och lidande kunde anses som gemensamt vad gällde människa och djur vilket ledde till ett framhållande av känslorna framför intellektuell nivå.⁸

Ordet djurskydd användes inte i Sverige förrän under 1800-talets andra hälft och ungefär samtidigt uppkom ord som djurplågåre och djurplågeri. För att djuren skulle förtjäna ett skydd skulle de skonas från misshandel och vanvård. De började alltså uppfattas som individer med känslor som var viktiga att tillmäta betydelse.⁹ Det finns bland annat en studie¹⁰ som gjorts om det svenska samhället mellan 1860-1925 där djurmisshandel och djuromsorg granskades. I denna undersöks människors känslor för husdjuren och det framgår att människor ofta hyste varma känslor för djuren. Domstolsprotokoll gick igenom där människors vittnesberättelser dokumenterats och många gånger hade även brev sparats som människor hade skrivit till domstolen för att berätta om hur djur hade missköts. Dokumenten visade många gånger på vilket engagemang människor har för djuren och deras lidande. Studien beskriver hur människans behandling av djuren har utformats i en ständig konflikt mellan medkänsla och kraven på produktion. Studien visar även hur människor som hyste varma känslor för djuren varit beredda att gå i konflikt med djurplågåre. Slutsatsen blev att innan lagen tillkom 1857 rådde en allmän norm- och rättsbildning i samhället där medborgarna tog avstånd från misshandel av djur och många hade upplevt det som förfärligt när någon misshandlat sitt djur.¹¹ Anledningen till att jag tar upp hur förhållandet mellan människor och djur sett ut under tidens lopp är för att jag tror många uppfattar djurskyddstanken som ett relativt senkommet påfund av civilisationen. Tillbakablickar i

⁷ Ibid.

⁸ Ibid.

⁹ Ibid.

¹⁰ Cserhalmi, Niklas doktorsavhandling bygger på 500 djurplågerimål kring våld, vanvård och svält från 1860-65 och 1920-25 i Malmöhus, Jönköping och Östergötlands län.

¹¹ Cserhalmi, *Djuromsorg och djurmisshandel*, s. 290-297.

historien leder till den upptäckt att djurskyddstankarna inte är någon ny företeelse.

2.2 Lagstiftningen

Jag har tagit med lagstiftningens historia i Sverige på grund av att det ofta underlättar förståelsen av hur den rådande samhällsbilden vuxit fram. Eftersom denna uppsats främst handlar om djurskyddets juridiska område har jag valt att ta upp hur lagstiftningen vuxit fram i Sverige från år 1857 med den Kungliga förordningen (1857:61), fram till dagens gällande lagstiftning. Den kungliga förordningen var den första lagstiftningen till skydd för djuren i Sverige. Häri stadgades om straff för misshandel av djur vilket innebar ett erkännande av att djur kunde behöva ett skydd mot människan. Längre tillbaka i tiden fanns det emellertid bestämmelser om ansvar för den som skadade annans djur i byggningsbalken och landskapslagarna. Dess syfte var troligtvis främst ett skydd för äganderätten eftersom de egna djuren och de herrelösa djuren inte var skyddade och kunde behandlas hur illa som helst.¹²

Straffet för djurplågeri har funnits i svensk rätt sedan år 1857. Det straff som infördes då var ett bötesstraff vilket utdömdes till den som visade uppenbar grymhet mot husdjur. Senare skärptes bestämmelsen genom att fängelse infördes i straffskalan och även genom att tillämpningsområdet utvidgades. Brottsobjektet var från början främst kreatur men sedan 1907 omfattas alla, även de vilda djuren. Straffen för djurplågeri ökade vid sitt införande fram till sekelskiftet då cirka ett tusental dömdes årligen för att senare in på 1900 talet stegvis minska.¹³

2.2.1 Kunglig förordning - ansvaret för misshandel av djur träder i kraft

Genom tillkomsten av 1857 års förordning angående ansvar för misshandling av djur, medgavs att djur kunde behöva ett skydd mot människan. Detta stadgande var en föregångare till nuvarande djurplågeristadgande. Den innebar dock ett begränsat straffrättsligt skydd för djuren eftersom angreppsobjektet gällde ”egna och andras kreatur”. För straffbarhet skulle brottet ha begåtts med ”uppenbar grymhet”, vilket innebar att det krävdes ett kvalificerat subjektivt rekvisit vid brottets begående.¹⁴

¹² Se straffstadgandets utveckling, bilaga A samt Striwing, *Djurplågeri*, s. 11 ff.

¹³ Striwing, *Djurplågeri*, s. 11 ff.

¹⁴ Ibid.

Senare kom 1864 års strafflag (SL)¹⁵ och där ingick misshandlingsstadgandet bland sedlighetsbrotten i kap 18. Brotten i detta kapitel var *delicta publica*, vilket innebar att denna typ av gärningar ej kunde tillåtas fortgå eftersom de antogs underminera den allmänna sedligheten. Kriminaliseringen av dessa gärningar grundade sig på föreställningen om att brotten i fråga väckte allmän förargelse och det var samhällets uppgift att försöka förhindra detta. Tre förändringar gjordes i straffstadgandet år 1890, 1900 och 1907. Trots dess restriktiva avfattning kom fängelsestraffet genast efter införandet till användning. År 1901 dömdes åtta personer till fängelse och år 1902 sex personer.

1. Straffmaximum höjdes 1890 från 100 till 500 kronor,
2. fängelsestraff upp till sex månader infördes 1900 vid ”*synnerligen försvårande omständigheter*”,
3. tillämpningsområdet utvidgades 1907 till att omfatta alla djur, således även vilt levande djur.¹⁶

2.2.2 Lagändring 1921 och 1944

År 1921 moderniserades straffstadgandet. Lagtexten kompletterades med misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes genom djurplågeri som brottets officiella benämning. Fram till år 1921 hade reformsträvandena på djurskyddets område nästan enbart varit inriktade på att få till stånd ändringar i straffstadgandet men lagstiftningen till skydd för djuren var fortfarande bristfällig. Sverige blev dock influerat av att grannländerna hade antagit särskilda djurskyddslagar, Danmark 1916, Finland 1934 och Norge 1935. Även England och Tyskland antog djurskyddslagar. Att Sverige blev påverkat av detta visade sig bland annat genom att en särskild utredning tillsattes 1937, och året därpå lade utredningen fram sitt förslag till djurskyddslag. Utredningen ville också att en skärpning av straffskalan för brottet djurplågeri skulle införas. Detta skulle ske genom fängelsestraffets införande och straffarbete när omständigheterna var försvårande.¹⁷ Det centrala rekviritet i straffstadgandet blev ”*otillbörligt lidande*” och med detta menades att ”*gärningen otvetydigt överskridit gränsen för det tillåtna*”. Denna bestämmelse blev gällande fram till den första lagändringen efter brottsbalkens ikraftträdande.¹⁸

Djurskyddslagen¹⁹ (vidare förkortad DL) ändrades inte de kommande 20 åren mer än att djurplågeristadgandet år 1948 överfördes till SL 11 kap 13 §.²⁰ Vår DL från 1944 bygger på grundprincipen att vi ska ge djuren skydd, detta är en del av vårt kulturarv. Före djurskyddslagens tillkomst utgjorde

¹⁵ 1864 års strafflag trädde i kraft 1865.

¹⁶ Striwing, *Djurplågeri*, s. 19 ff.

¹⁷ SOU 1938:36, s. 58 ff., och prop. 1944:43, s. 74.

¹⁸ Striwing, *Djurplågeri*, s. 22 ff.

¹⁹ SFS 1944:219, trädde i kraft den 1 januari, 1945.

²⁰ Striwing, *Djurplågeri*, s. 22 ff.

straffbestämmelserna för djurplågeri den enda regleringen av mera grundläggande omfattning. Det ansågs dock inte tillfredställande att endast kunna ingripa med straff då redan brottet djurplågeri har skett. Därför var det bättre att försöka förhindra brottet innan det uppstod och DL fick en preventiv karaktär som sitt primära syfte. För att försöka förebygga att djur utsattes för onödigt lidande skapades bestämmelserna i lagen och tillämpningsföreskrifterna.²¹

2.2.3 Brottsbalken träder i kraft

Brottsbalkens ikraftträdande skedde den 1 januari 1965 och ersatte då SL som gällt de senaste hundra åren. Djurplågeristadgandet har haft sin plats sedan 1965 i 16:13 BrB. Tidigare hade det stadgats om fängelse i maximum sex månader för brottet men nu lades tyngdpunkten i stället på ett markerande av att djurplågeri skulle betraktas som ett allvarligt brott och ett straffmaximum på fängelse i högst två år infördes.²²

2.2.4 Lagändringar 1965 och 1972

Två ändringar har genomförts i djurplågeristadgandet sedan brottsbalken trätt i kraft. Ett förslag var bland annat att straffskalan skulle skärpas och brottsbeskrivningen ändras men endast det sistnämnda fick gehör. Rekvisetet ”*otillbörligt lidande*” hade visat sig vara svårt att tillämpa. I förarbetena diskuterades att straffet för djurplågeri tillämpades alltför restriktivt och därför behövdes ett förtydligande av stadgandet så att det gav ett mer lättillgängligt uttryck för det avsedda innehållet.²³ Brottsbeskrivningen ändrades så att djurplågeri ansågs föreligga ”*om någon, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande*”.²⁴

Mellan 1858 och 1972 hade djurplågeri endast varit straffbart som uppsåtligt brott. Uppsåtskravet vållade åklagare och domare många bekymmer eftersom det var svårt att fastställa om gärningsmannen insett att han genom sina förehavanden orsakat djuret lidande. Detta ledde till att skyldiga gärningsmän många gånger blev friade i stället för fällda, så därför gjordes en ändring av straffstadgandet år 1972 eftersom lydelsen inte gett tillräckligt skydd åt djuren. Straffbarheten skulle även gälla gärningar som begicks av grov oaktsamhet.²⁵

²¹ Prop. 1987/88:93, s. 15.

²² Ibid. s. 26.

²³ Prop. 1965:138, s. 18.

²⁴ Den nya lydelsen trädde i kraft den 1 juli 1966.

²⁵ Ds Ju 1972:21, s. 31.

3 Gällande rätt

3.1 Brottet djurplågeri

BrB 16:13

Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

3.1.1 Den subjektiva sidan

Begreppet uppsåtligen

Djurplågeri är ett effektbrott vilket innebär att för brottet ska vara uppfyllt så krävs det att brottet skett uppsåtligt. En granskning sker av hur gärningsmannens vilja har varit inriktad på kausalförloppet och då särskilt på den straffrättsligt relevanta effekten. Vidare granskas om gärningsmannen haft någon uppfattning om sannolikheten av effekten som inträffat till följd av hans handlande. Samtliga dessa former av uppsåt kan begås då det gäller brottet djurplågeri. Kan uppsåt ej styrkas brukar ändå i allmänhet oaktsamheten vara uppenbar. För uppsåtsformerna gäller att gärningsmannens haft insikt om att djuret i gärningsögonblicket kunnat komma till skada eller tillfogas lidande genom gärningen.²⁶

Det skiljs åt mellan tre uppsåtsformer där vilken som helst av dessa är tillräcklig för straffbarhet.

1. Direkt uppsåt – När ett djur utsätts för ett lidande där lidandet utgör den effekt som gärningsmannen vill åstadkomma eller när det utgör ett genomgångsled till det mål han önskar uppnå.
2. Indirekt uppsåt – När djurets lidande förvisso inte är något gärningsmannen vill åstadkomma men som enligt hans förståelse är en nödvändig följd av hans handling.
3. Eventuellt uppsåt – Gärningsmannen inser att djuret löper risk att tillfogas lidande genom hans handlande och det med säkerhet kan sägas att han inte skulle ha handlat annorlunda ens om han varit säker på att djuret skulle komma att lida.²⁷

²⁶ Prop. 1972:122, s. 9 f.

²⁷ Ibid.

Begreppet grov oaktsamhet

När det subjektiva rekvisitet kompletterades med begreppet ”grov oaktsamhet” 1972 sades i propositionen att begreppet inte skulle tolkas allt för snävt. Grov oaktsamhet kunde sägas föreligga då djuret/djuren utsattes för ett extremt eller långvarigt lidande. Även följden av ett vanvårdande eller annat lidande som orsakade skada eller sjukdom så att djuret dött eller måste nödslaktas skulle ingå.²⁸ Domstolarnas bedömning i dag ansluter i huvudsak till detta men oaktsamhetsrekvisitet i brottsbeskrivningen omfattar den i sin helhet och är inte begränsat till rekvisitet lidande. Detta leder till att grunden i culpösa förhållande som försummelse, felbedömning eller okunnighet blir straffbara.²⁹

Begreppet oaktsamhet

Då det inte stadgas i 16:13 BrB att oaktsamhet är straffbar, kan en gärning som objektivt sett innebär djurplågeri men som skett av oaktsamhet inte bestraffas. När det gäller djurplågeri och kravet på uppsåt ska gärningsmannen ha insett att djuret åsamkades lidande.³⁰ Oaktsamhetens innebörd är oftast en negativ avvikelse från det som vid olika tillfällen anses som godtagbart. Man utgår från de anspråk som normalt sett ställs inom ett levnadsområde. Oaktsamheten kan vara medveten eller omedveten. Om gärningsmannen har haft insikt om effektens inträde och han kan tänkas ha utfört handlingen eller förhållit sig som han gjorde med en visshet på den effekt som följer av handlingen, räknas det till en medveten oaktsamhet. För att räknas som omedveten oaktsamhet ska gärningsmannen inte ha insett att effekten varit möjlig, eller saknat insikt omkring något gärningsmoment.³¹

Domstolen beaktar vid en oaktsamhetsbedömning om gärningsmannen haft en vana att handskas med djurslaget. Aktsamhetskravet är alltså större på den som har en vana att handskas med djur, likaså om det sker yrkesmässigt.³² Därmed är dock inte sagt att den som är okunnig eller ovan att sköta djur inte skulle kunna straffas enligt djurplågeriparagrafen. I stället bör det kunna krävas att den som är okunnig om djurskötsel eller ovan att handha djur inte försätter sig i situationer som han, enligt vad han bör förstå, inte har förutsättningar att klara av utan risk för att tillfoga djur lidande.³³

²⁸ Prop. 1972:122, s. 10-12.

²⁹ Striwing, *Djurplågeri*, s. 56 f.

³⁰ Prop. 1972:122, s. 35 f.

³¹ Striwing, *Djurplågeri*, s. 57 ff.

³² Ibid.

³³ Prop. 1972:122, s. 12 ff.

3.1.2 Begreppet otillbörligen

När ett djur utsätts för lidande som inte kan motiveras eller ursäktas av ett legitimt intresse åsyftas begreppet otillbörligen. Det är följaktligen inte längre lidandet som måste framstå som otillbörligt för att straffbarhet ska föreligga. I stället torde straffansvar kunna inträda så snart ett djur har utsatts för lidande genom handling eller underlåtenhet.³⁴ Synen på otillbörligheten skiftar beroende på rådande samhällsbild med dess attityder och betraktelsesätt. Detta kan i sin tur även leda till att praxis och prejudikat inom området ger mindre ledning än annars. Fastän tingsrätterna och åklagarna ofta talar om ”otillbörligt lidande” finns i ogillande domar med åberopande av detta uttryckssätt inga säkra slutsatser i saken om hur otillbörligheten bedömts.³⁵

3.1.3 Smärta och lidande

Bestämmelser som straffbelägger lidandet av djur finns dels i 16:13 BrB, dels i DL. 2 § DL stadgar om att ”djur skall behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom”. Från början ingick endast människors lidande. Hjärnan och dess struktur är ganska likartade hos människor och djur så därför bör rimligen även djur känna ett lidande likt det vi människor känner. Ett lidande kan utlösas genom kroppsskada, olämplig närmiljö, stress och så vidare.³⁶ I förarbetena till 2 § DL anges att lidande även innefattar ett psykiskt lidande såsom exempelvis ångest.³⁷

Enligt 16:13 BrB straffas den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet genom misshandel otillbörligen utsätter djur för lidande för djurplågeri. I DL stadgas bland annat att den döms som uppsåtligen eller av oaktsamhet agar djur. Med uttrycket ”lidande” i bestämmelsen rörande djurplågeri menas att den plåga som djuret utsatts för inte har haft en obetydlig intensitet och varaktighet. Någon ytterligare gradering av lidandet eller bedömning av dess varaktighet behöver inte företas för att avgöra om rekvisitet lidande ska anses uppfyllt. Djurets lidande behöver inte ha varit vare sig höggradigt eller långvarigt.³⁸ Förarbetena till DL säger att ett lättare slag med spö eller med handen i tillrättavisande syfte kan exempelvis inte anses innebära åga även om det medför någon smärta. Däremot kan det vara fråga om åga om tillrättavisningen innebär ett mera varaktigt obehag.³⁹ I djurplågerimål är det åklagaren som ska bevisa och styrka lidandet. Till sin hjälp använder han/hon då ofta en veterinär eller sakkunnig vid huvudförhandlingen. Även djurskyddsinspektörer hörs många gånger som

³⁴ Prop. 1972:122, s. 12.

³⁵ Striwing, *Djurplågeri*, s. 143 ff.

³⁶ Bergquist, *Djur och djurskydd*, s. 19.

³⁷ Prop. 1987/88:93, s. 50.

³⁸ Prop. 1972:122, s. 10.

³⁹ Prop. 1987/88:93, s. 53, RH 2005:31.

vittnen och det förekommer även att fotografier och videoupptagningar visas upp.⁴⁰

3.2 Skillnaden mellan brott mot djurskyddslagen och brottbalksbrott

I Sverige har vi lag på vilken miniminivå djurskyddet ska ha. Den grundläggande regleringen finns i DL som är en ramlag och fylls ut med mer detaljerade bestämmelser genom djurskyddsförordningen.⁴¹ DL gäller den som håller husdjur eller andra djur i fångenskap. Eftersom lagen anknyter till hållandet och inte enbart ägandet av djur, blir tillämpningsområdet omfattande. Den som tillfälligt tar hand om någon annans djur eller ett vilt djur räknas som djurhållare enligt lagen. DL: s ändamål är i första hand preventivt där lagens bestämmelser främst syftar till att försöka motverka situationer där djur kan riskera att utsättas för ett lidande.⁴² Eftersom DL som sagt är en ramlag krävs att myndigheter på lokal, regional och central nivå verkar för att den följs. För en fungerande verksamhet förutsätts ett samarbete mellan de olika aktörerna och att samtliga aktörer fungerar tillfredställande. Brister det här någonstans så fungerar inte djurskyddet som det ska. Överträdelse av regler om djurens skötsel eller vård straffas med böter eller fängelse i upp till två år.⁴³

Djurplågeri är ett brottbalksbrott som förutsätter uppsåt eller grov oaktsamhet för en fällande dom och aktualiseras först när skadan, det vill säga djurets lidande redan inträffat. När det gäller DL krävs endast oaktsamhet av normalgraden och det behöver inte ha skett något resultat lidande utan det väsentliga är den faktiska överträdelsen av lagens bestämmelser.⁴⁴

3.3 Straffmätning

Anledningen till att jag tar upp domstolarnas straffmätning är för att visa hur brottet djurplågeri ska bedömas enligt gällande lagstiftning. Det har även kommit en ny rapport från Åklagarmyndigheten där domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott undersökts. Här valde jag att titta på brottet misshandel, BrB 3:5. Detta för att försöka få en mer nyanserad bild av hur domstolarna dömer vid vissa våldsbrott. Detta brott anses egentligen vara ett artbrott, men andelen fängelsedomar som döms ut är få.

⁴⁰ Striwing, *Djur som brottsoffer*, s. 55.

⁴¹ DF 1988:539.

⁴² Striwing, *Djurplågeri*, s. 30 ff.

⁴³ RiR 2003:1, s. 23 ff.

⁴⁴ Striwing, *Djurplågeri*, s. 30 ff.

Fängelseandelen ligger enligt statistiken runt cirka 20 procent. Eftersom det är en så låg andel domar som leder till fängelse är det tveksamt om det är att anse som ett artbrott eftersom presumtion för fängelse ska föreligga vid sådana typer av brott.⁴⁵

Åklagarmyndighetens undersökning av domstolarnas straffmätning och påföljdsval gällde mellan år 2000 och år 2005. Sammanlagt granskades 211 domar avseende misshandel av normalgraden. Den vanligaste påföljden vid misshandel var villkorlig dom i förening med samhällstjänst eller dagsböter. Därefter följde skyddstillsyn. Det hade utdömts 37 fängelsedomar. Medellängden på fängelsestraffen låg på 3,86 månader (median 3 månader). Straffskalan vid misshandel av normalgraden är fängelse i högst två år. Vad gäller utnyttjad andel av straffskalan kan konstateras att 76,9 respektive 79,2 procent av domarna ligger i den nedersta fjärdedelen av straffskalan, dvs. under 6 månader.⁴⁶

I 29:1 st. 2 BrB, stadgas att straffvärdet i det enskilda fallet främst beror på den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde ha insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft.⁴⁷ Vid bedömningen av straffvärdet ska dock inte endast faktorer som brottslighetens omfattning och effekter beaktas utan även subjektiva faktorer som de avsikter och motiv som gärningsmannen haft. Fastän de objektiva omständigheterna många gånger ligger till grund för straffvärdebedömningen har inte sällan de subjektiva omständigheterna större betydelse för bedömningen.⁴⁸

Brottslighetens art kan utgöra ett skäl för att döma till fängelse. Enligt förarbetena till BrB 30:4 framgår att brottslighetens art främst avser sådana brottstyper som motiverar ett fängelsestraff trots att de inte har ett särskilt högt straffvärde.⁴⁹ När det gäller brottet djurplågeri finns inget stöd i fast praxis att detta skulle vara ett sådant brott som ska föranleda fängelse fastän det inte har ett särskilt högt straffvärde. Enligt allmän statistik framgår det tvärtom att villkorlig dom och skyddstillsyn är vanligare som påföljd än fängelse. Det finns inte heller några direkta uttalanden från lagstiftaren att djurplågeri ska bedömas som ett artbrott. Domstolarna tar dock ändå ställning till frågan om brottslighetens art oberoende om lagstiftaren uttalat sig i frågan. Då granskas bland annat om brottet skulle ha ökat i omfattning eller något annat förhållande har inträtt. Detta utesluter ändock inte att djurplågeri under vissa omständigheter kan vara att anse som ett artbrott. Exempelvis om särskilda försvårande omständigheter⁵⁰ föreligger så kan detta motivera ett fängelsestraff. Detta kan anses vara för handen om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet eller om han/hon för att

⁴⁵ Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott – En rapport från Åklagarmyndigheten 2007, s. 42.

⁴⁶ Ibid, s. 14 f.

⁴⁷ SFS 1988:942.

⁴⁸ NJA 2006 s 339.

⁴⁹ Prop. 1987/88:120, s. 100.

⁵⁰ BrB 29:2.

tillgodose sina egna intressen låtit djuret/djuren lida på ett sätt som visar på en uppenbar likgiltighet inför dådet.⁵¹

⁵¹ NJA 2006 s 339.

4 Myndigheter med djurskyddsansvar

4.1 Min undersökning

Mitt materialinsamlande började med att jag gav mig ut på fältet för att göra en intervju med Trelleborgs kommuns djurskyddsinspektör. Anledningen till att jag just valde Trelleborg var att denna kommun rekommenderades av miljöchefen i den ort där jag är bosatt⁵². Detta var för att denna kommuns djurskyddsinspektör hade en lång och gedigen kunskap av djurskyddsarbetet och denna intervju blev väldigt givande för mig. Vellinge och Svedala kommun var inte intresserade av intervjuer eftersom de inte kände att de hade så mycket att komma med då det gällde djurplågeristadgandet. Härifrån fick jag istället ett par väsentliga svar via e-post. Fortsättningsvis dök det upp frågor under skrivandets gång och då hade jag dels telefonkontakt och kontakt via e-post med bland annat Djurskyddsmyndigheten, länsstyrelsen, polismyndigheten, brottsofferfonden och jordbruksministern. Alla var väldigt hjälpsamma och tog sig tid för att sätta sig in i mina ärenden.

4.2 Aktörerna

Kommunernas resurser för djurskyddstillsyn varierar. Samtliga som arbetar med djurskyddsfrågor tycker att fler resurser krävs på den lokala nivån. Det konstaterades även i en undersökning från riksrevisionen att de resurser som länsveterinärerna har, inte varit tillräckliga för de arbetsuppgifter som delegerats dem. Resurserna kommer bäst till nytta om de läggs hos kommunerna och länsstyrelserna anser de flesta aktörerna inom djurskyddstillsynen.⁵³ Svaren jag fick från djurskyddsinspektörerna var att de upplevde en tidsbrist i sitt arbete på grund av för mycket administrativt arbete och rutinkontroller. Detta är också något som har ökat med åren. Det underlättar om tillsynsmyndigheterna har kännedom om vilka anläggningar som varje myndighet ska bedriva tillsynen över, vilket leder till en effektivare tillsyn inom de olika verksamhetsområdena. Det kan även underlätta identifieringen av tillsynsobjekten.⁵⁴ Jag tänkte härmed försöka reda ut hur det fungerar, och i följande avsnitt tar jag upp de aktörer vi har i Sverige som har olika funktioner i djurskyddsarbetet.

⁵² Se bilaga 2.

⁵³ RiR 2003:1, s. 10.

⁵⁴ DS 2004:11, s. 27 ff.

4.2.1 Kommunen

Kommunen ansvarar för den lokala kontrollen. Den utgörs av den kommunala miljö- och hälsoskyddsmyndigheten eller motsvarande. I landet har vi 290 kommuner som utför den operativa tillsynen. Djurskyddsutbildad personal finns tillgänglig inom myndigheten såvida inte djurskyddskontrollen överlåts åt någon annan kommun genom avtal. Myndighetsutövningen går heller aldrig att överlåta.⁵⁵

Djurskyddsinspektören utför både regelbundna rutinkontroller samt riktade kontroller. Den regelbundna kontrollen genomförs av djurskyddsinspektören med eller utan föransökan beroende på vad syftet med kontrollen är. Riktade kontroller är när inspektionen utgår från andra utgångspunkter som kontroll av vissa slags gårdar inom ett område eller ett visst djurslag inom kommunen. En uppföljande kontroll görs inom en viss tid för att se till så att djurhållaren åtgärdat de anmärkningar som kanske brustit vid föregående kontroll. Om djurhållaren inte åtgärdat dessa får djurskyddsinspektören vidta åtgärder i form av olika åtgärder som att exempelvis ge djurhållaren ett föreläggande. Kontroll efter anmälan sker då en anmälan skett mot någon djurhållare för exempelvis misstänkt vanskötsel av djur. Dessa anmälningar kan göras anonymt men många gånger är det grannar eller andra närboende som klagar. En anmälan ska leda till en skyndsam kontroll hos djurhållaren och djurskyddsinspektören får åka dit för att kontrollera hur situationen ser ut. Veterinärer har en skyldighet att anmäla till kommunen om de upptäcker att en djurhållare bryter mot rådande bestämmelser.⁵⁶

Jag ställde frågan till en djurskyddsinspektör om hur bristerna upptäcks i djurskötseln. Svaret var att det främst är grannar som gör anmälningar till kommunen eller så upptäcks bristerna i djurhållningen vid deras rutinkontroller. Ett fall som hon nyligen hade haft var där grannar ringt och klagat gällande en kviga som ett par hyst på ett koloniområde. Kvigian levde i ett skjul som verkligen var otillräckligt, den ena väggen var trasig och bestod bland annat av två bord som de staplat vid sidan av varandra. I taket hade de en slaktkrok hängande så syftet var att den skulle slaktas. Kvigian hade omhändertagits men ändock senare behövt slaktas eftersom den inte hade någon öronmärkning. Hon hade gjort en ny kontroll på platsen ett tag senare men den gången kom hon för sent för då hade paret redan hunnit slakta två får på platsen.⁵⁷

4.2.1.1 Kommunernas tillsyn

Tillsynen i kommunerna sker främst på tre sätt:

- Planerad tillsyn (bör genomföras kontinuerligt)

⁵⁵ RiR 2003:1, s. 28 f.

⁵⁶ Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*, s. 8 ff.

⁵⁷ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006.

- Tillsyn via anmälningar (bör följas direkt av en inspektion)
- Projektinriktad tillsyn (kan initieras från en lokal, regional eller central nivå i systemet)

För att kunna utöva en tillfredställande djurskyddstillsyn krävs att kommunerna har vetskap om var djuren finns och hur de har det.

Det finns allmänna råd som är rekommendationer huruvida olika djurmiljöer ska kontrolleras och vilka tillsynsobjekt som ska ha regelbunden eller vid behov utförd inspektion. Förteckningen i de allmänna råden gör en fördelning av djurhållare som har djur av ekonomiska skäl. Hit hör djurparker, kennlar, lantbrukare, ridskolor, slakterier med flera. När det gäller tillsynen av sällskapsdjuren sker endast kontroll efter anmälningar. Det finns inget centralt register i dag över hur många tillsynsobjekt som finns i landet och därför råder en stor osäkerhet kring detta.⁵⁸

4.2.2 Länsstyrelsen

Den regionala kontrollen står länsstyrelsen för. De samordnar kommunernas djurskyddsarbete, fattar beslut om omhändertagande och prövar kommunala beslut som överklagats. De kan även ta över ett ärende om kommunen har misskött sitt ansvar eller överta kontrollen av en viss anläggning om verksamheten är för komplicerad eller omfattande.⁵⁹

Länsstyrelsen är den instans som har rätt att förbjuda personer att ha ett specifikt djurslag eller sätta en gräns på hur många djur de får ha. De har även möjlighet att förbjuda personer att ha några djur alls. Detta görs om djurägaren har försummat vården av ett/flera djur, blivit dömd för djurplågeri eller för att ha begått upprepade brott mot djurskyddslagen.⁶⁰

4.2.3 Djurskyddsmyndigheten

Djurskyddsmyndigheten är för närvarande den centrala kontrollmyndigheten för djurskyddet i landet. De har befogenhet att meddela föreskrifter som ytterligare reglerar kraven på djurskydd. Djurskyddsmyndigheten har funnits sedan år 2004 och kommer att läggas ner av den nya regeringen den 1 juli. Dess uppgift är/har varit att fungera som en central kontrollmyndighet för djurskyddet i landet. Myndigheten är regeringens myndighet i djurskyddsfrågor och ansvarar för att djurskyddsbestämmelserna tillämpas enhetligt i hela landet. Detta görs genom vägledning och stöd till länsstyrelserna och kommunerna i deras djurskyddsarbete.⁶¹

⁵⁸ Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*, s. 8 ff.

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*, s. 8 ff.

4.2.4 Polismyndigheten

Det praktiska omhändertagandet är polisens område där de ansvarar för omhändertagande, förvaring, försäljning eller avlivning när länsstyrelsen beslutat att djuret ska tas om hand. Polisen ska även hjälpa till vid tillsyn om detta begärs och behövs. Polisen har bland annat som uppgift att utreda när misstankar finns om brott mot brottsbalken eller djurskyddslagen. De samarbetar med kommunerna och länsstyrelserna och många gånger när ett djur omhändertas så är det polisen som utför själva omhändertagandet.⁶²

Malmö kommun har exempelvis avtal med polismyndigheten där de inhyser bland annat hundar och katter på hund- och katthotell. Större djur får lösas från fall till fall. Ibland kan kommunernas djurskyddsinspektörer hjälpa till.⁶³ Trelleborgs djurskyddsinspektör har många gånger själv fått ordna ett preliminärt boende för omhändertagna djur när inte polismyndigheten haft möjlighet att bistå med hjälp. Vissa gånger har hon fått plocka hem kaniner, tamråttor, fiskar, marsvin med mera i väntan på att nya hem ska hittas.⁶⁴

Andra uppgifter i ett djurskyddsärende kan vara handräckning åt kommunerna så att de kan få tillträde till lokaler där djur kan finnas även om djurhållaren inte är anträffbar eller vägrar släppa in djurinspektören. De kan också verkställa beslut om omhändertagande vilket kan innebära att de hämtar djuren från djurhållaren och ser till att de får skötsel på annan plats. Om djuren inte kan komma från platsen och måste vara kvar kan polisen skicka dit en lämplig person som sköter om djuren. Polisen kan även sälja, överlåta eller avliva djur efter beslut från länsstyrelsen. Om ett djur är utsatt för lidande kan de även omedelbart omhänderta djuret och ett sådant beslut ska underställas länsstyrelsen.⁶⁵

4.2.5 Andra aktörer

4.2.5.1 Veterinärerna

Samtliga veterinärer har anmälningsskyldighet i sin yrkesutövning. Anmälningsskyldigheten gäller i förhållande till kommunal tillsynsmyndighet då djur inte sköts på rätt sätt eller när förhållandet hos djurhållaren inte rättas till. Denna skyldighet tar över sekretessen.⁶⁶

Distriktsveterinärerna har som uppgift att bland annat erbjuda hälso- och sjukvård till djuren. De ska även utföra vissa officiella uppdrag som kan

⁶² Ibid.

⁶³ Svar från polisen i Lund.

⁶⁴ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006.

⁶⁵ Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*, s. 8 ff.

⁶⁶ Striwing & Åslund, *Utredning av vanvård*, s. 99 ff.

bestå av kontroller av olika slag. I distrikten behandlas både lantbrukets djur och sällskapsdjur.⁶⁷

Besiktningveterinärerna har ansvaret för besiktning före och efter slakt. De ska även se över hygienförhållandena samt vaka över djurskyddet på slakterierna. Detta genom att besikta djurens hälsotillstånd och vara uppmärksamma på om eventuell felbehandling av djuren har förekommit från ägarens sida. Vid brister i djurskyddet på slakterierna ska besiktningveterinären anmäla detta och den kommunala inspektören meddelas. Livsmedelsverket är besiktningveterinärernas arbetsgivare, som är en statlig myndighet och står för redligheten i livsmedelshanteringen.⁶⁸

Länsveterinärer har till uppgift att utöva tillsyn över de statliga distriktveterinärerna och andra praktiserande veterinärs verksamheter. De ska samordna djurskyddsarbetet inom länen och se till så att samarbetet fungerar för en bra tillsynsverksamhet.⁶⁹

4.2.5.2 Jordbruksverket

Jordbruksverket försöker bland annat begränsa och förebygga smittsamma djursjukdomar. De handlägger även frågor som rör transporter av djur utom riket. De står även för registerenheten gällande djurtransportörerna och dess fordon. De ansvarar även för avelsfrågor, kadaverfrågor samt foder- och vattenfrågor.⁷⁰ Naturvårdsverket hanterar djurskyddsfrågor gällande våra vilda djur samt frågor som rör jaktlagstiftningen.⁷¹

4.3 Förfarandet

4.3.1 Förbud att handha djur tillkommer

Förbud att handha djur infördes i DL 1969. Detta gällde den som visat sig olämplig som djurhållare. Länsstyrelsen var den instans som fick befogenhet att besluta om ett sådant förbud.⁷²

Om ett förbud utfärdats övervägs om förbudet kan begränsas i någon form utan att dess ändamål äventyras. I dag finns följande förbud:

⁶⁷ RiR 2003:1, s. 87 ff.

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid. s. 117.

⁷⁰ Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*, s. 8 ff.

⁷¹ Ibid.

⁷² Striwing, *Djurplågeri*, s. 37 ff.

Åtgärdsbegränsning - förbudet kan inriktas på den hantering av djur, mot vilken förbudet ter sig påkallat, det är möjligt att förbjuda någon att rida eller köra in hästar eller att föda upp något djurslag o.s.v. Det vanligaste är dock att förbudet avser ett visst djurslag där djurhållaren ej ansetts lämplig att sköta – *djurslagsbegränsning*.

Antalsbegränsning – När någon förbjuds att hålla djur utöver vissa av myndigheten beslutat antal.

Tidsbegränsning – då prövas om förbudet bör begränsas tidsmässigt. Att meddela ett förbud för alltid är olämpligt eftersom chanserna att ompröva beslutet går förlorad om ändrade förhållanden sker. Däremot kan ett förbud meddelas tills vidare eller få en begränsad giltighetstid på lägst ett år och högst fem år. Om någon överträder ett förbud att handha djur enligt 21 § DL får de böter. Vite kan aldrig användas som påtryckningsmedel tillsammans med förbud att handha djur.

4.3.2 Anmälan om brott

När det finns misstankar om brott kan detta nå polisen på olika sätt. Polisanmälan kanske kommer in anonymt eller av någon enskild, exempelvis en granne. Det är polisens skyldighet att ta upp varje anmälan men medför dock inte någon ovillkorlig skyldighet att inleda förundersökning eftersom detta kräver att det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats. När det gäller en anonym anmälan får polisen inte utföra några tvångsåtgärder som exempelvis husrannsakan eller beslag. De får däremot på tillsynsmyndighetens begäran bistå med handräckning om vanvård eller andra missförhållande som gjorts av en anonym anmälare. Ibland är det djurskyddsinspektören som anmäler brott då de avslöjat vanvård vid någon inspektion och då anmäler de brottet och begär polisens assistans. De får även ta emot anmälningar från kommuninvånarna. Även här förekommer anonyma anmälningar ibland. Det är en djurskyddsinspektörs skyldighet att inspektera och underrätta sig om förhållandena när en anmälan kommit till deras kännedom.⁷³

Även åklagarkammaren får ibland ta emot anmälningar och det är främst från miljö- och hälsoskyddsnämnderna. När en förundersökning inleds får polisen ett utredningsdirektiv från den åklagare som leder förundersökningen. Det stadgas i 23:1 RB att förundersökning ska inledas så snart det på grund av angivelse eller av annat skäl finns anledning anta att ett brott som hör under allmänt åtal förövats. Om brottet inte går att utreda krävs ingen förundersökning och det krävs en mycket låg misstanke för att förundersökning ska få inledas eftersom lagtexten stadgar om ”*anledning anta*”. Det räcker med en vag misstanke där det inte exakt behöver kännas till hur, när och var gärningen utförts. Gärningsmannen kan även vara

⁷³ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006

okänd. Misstanke om att ett konkret brott föregåtts måste dock föreligga för att reglerna om förundersökning ska kunna tillämpas.⁷⁴ Enligt Djurskyddsmyndigheten framkom det dock att när det gäller upptäckta fall som anmäls till åklagaren är det inte många, eller rentav nästan inga fall överhuvudtaget som går vidare där åtal väcks.⁷⁵

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Antalet åtalsanmälningar	105	104	162	157	189	170	178	164
Antalet anmälningar till åtal				7	12	4	13	6

Tillgänglig statistik från Djurskyddsmyndigheten – Dnr 2006-2376⁷⁶

Enligt 24 b § DL ska den myndighet som har den offentliga kontrollen verka för att överträdelse av lagen, föreskrifter, beslut eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen beivras. Under år 2006 lämnade kommunerna in sammanlagt 164 åtalsanmälningar vid misstänkta brott mot DL eller BrB: s bestämmelser om djurplågeri. Åren 2003 – 2005 var siffran något högre men Djurskyddsmyndigheten ansåg ändock att det inte fanns några tydliga tendenser om åtalsanmälningarna ökar eller minskar i landet. Förmodligen anmäler inte alltid kontrollmyndigheterna när en klar misstanke om brott finns. Anledningen tros vara en bristande kunskap i vissa kommuner samt att den lokala kontrollmyndigheten inte alltid uppfattar att en anmälningsskyldighet föreligger vid de straffsanktionerade bestämmelserna. Kommunernas agerande varierade ganska stort i landet.⁷⁷

I Trelleborgs kommun föreligger det cirka 10 fall per år där misstanke om brott mot djur föreligger.⁷⁸ Svedala kommun låg på cirka 3-4 fall per år.⁷⁹ Dessa delegationsbeslut går då vidare till länsstyrelsen och denna siffra kan givetvis variera, vilket även är fallet i övriga landet. En annan viktig aspekt på ämnet där chanserna att upptäcka missförhållandena är att se till den närliggande miljön. Detta innebär bland annat att se till förhållandena runtomkring, om det är ett skogsområde eller ett öppet landskap. Om det är ett skogrikt område kan det gömmas och döljas mycket utan att någon granne eller annan upptäcker det.⁸⁰

År 2005 hade Trelleborgs kommun totalt 98 anmälningar och detta år kommer de upp i säkert lika många anmälningar enligt

⁷⁴ Striwing & Åslund, *Utredning av vanvård*, s. 12 ff.

⁷⁵ Svar från Djurskyddsmyndigheten, den 10 november 2006.

⁷⁶ Djurskyddsmyndigheten, *Rapportering av den offentliga djurskydds kontrollen under år 2006*, 2007-05-03.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006.

⁷⁹ Svar från vik. djurskyddsinspektör Svedala kommun.

⁸⁰ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006.

djurskyddsinspektören. De djur som oftast är inblandade i deras ärende är hundar. Det har även skett en stor ökning av hästar.⁸¹

- 29 fall rörde hundhållning
- 12 fall gällde katter
- 11 fall gällde hästar
- 46 fall gällde övriga djurslag

Djurskyddsmyndigheten gjorde en undersökning om hur många anmälningar som skedde från kommunerna vid misstanke om brott. År 2004 lämnades det in totalt 170 anmälningar vid misstänkta brott mot djurskyddslagen eller brottsbalkens bestämmelser om djurplågeri på anmälda fall. Det är sannolikt enligt Djurskyddsmyndigheten att tillsynsmyndigheterna inte alltid anmäler när en klar misstanke om brott föreligger. Orsaken tros vara att rutinerna och kunskaperna för hanteringen av åtalsanmälningar är bristfälliga i vissa kommuner. Länsstyrelsen lämnade år 2004 in 4 anmälningar. Djurskyddsmyndigheten trodde orsaken kunde tänkas vara att det är vanligare att den lokala myndigheten anmäler då misstankar om brott mot djurskyddslagen eller brottsbalkens bestämmelser om djurplågeri föreligger.⁸²

4.3.2.1 Omhändertagande av djur och förbud att ha hand om djur

Förbud att ha hand om djur enligt 29 § DL

Länsstyrelsen skall meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur för den som:

- 1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,*
- 2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,*
- 3. har misshandlat ett djur,*
- 4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller*
- 5. vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36 eller 36 a § eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §.*

Förbud skall inte meddelas, om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa. Om den mot vilken förbudet riktas är ägare av djuret,

⁸¹ Ibid.

⁸² Djurskyddsmyndighetens rapport, *Lokal och regional djurskyddstillsyn under år 2004*, s. 7 ff.

*får länsstyrelsen dessutom ålägga honom att göra sig av med det och förbjuda honom att skaffa djur över huvudet taget eller ett visst slag av djur. Förbudet kan avse viss tid eller gälla tills vidare.*⁸³

Fastställda och beslutade omhändertagande av länsstyrelsen år 2004 uppgick till 248 stycken. Länsstyrelsen har även meddelat 100 beslut gällande försäljning/avlivning, 53 beslut om avlivning och 83 kombinerade beslut om försäljning/avlivning av omhändertagna djur. Länsstyrelserna meddelade år 2004, 80 beslut om förbud att ha hand om djur enligt 29 § DL.⁸⁴

Jag vill härmed visa två exempel på hur det kan se ut i praktiken när det gäller omhändertagande och förbud att ha hand om djur. Det första exemplet berättade djurskyddsinspektören från Trelleborg om, då jag såg ett tidningsurklipp på hennes anslagstavla. Detta fall hade varit mycket uppmärksammat av tidningarna då allmänheten var upprörda över hästens situation. Trelleborgs djurskyddsinspektör hade fått in klagomål om en häst som vanvårdades. Hästen var kraftigt avmagrad, smutsig och svullen om benen. Hästen vistades helt isolerad i en hage som endast var täckt av lera, inget vatten eller mat fanns tillgängligt. Mannen som ägde hästen var i 80 års åldern och vid tillfället inlagd på sjukhus. Ingen såg efter hästen och han vägrade överlämna hästen eftersom han inte insåg att några brister i hans djurhållning fanns. Hästen togs om hand och omplacerades i ett annat stall där den åt upp sig och hade sällskap och blev som en ny häst. Mannen hade begärt inhibition då både djurskyddsinspektören och länsstyrelsen var emot att hästen skulle återgå till den gamle mannen. När sen länsrätten tog upp fallet dömde de till mannens fördel och beslutade att hästen skulle tillbaka till honom. Så blev det och djurskyddsinspektören har varit tillbaka på inspektion där hästen var tillbaka i sitt gamla dåliga skick och gick och hängde med huvudet i hagen och såg allmänt ensam och olycklig ut.⁸⁵

Ett annat exempel på ett fall där djuren gått tillbaka till djurhållaren som fått sina djur omhändertagna, utspelade sig i kammarrätten. Här upphävdes ett av länsstyrelsen enligt 29 § DL på grund av djurplågeri meddelat förbud för en person, (vidare kallad A), att ha hand om och skaffa hund. Detta var det enda fall jag fann då jag sökte i de juridiska databaserna. A som bodde i Jönköpings kommun ägde två hundar. Sedan Jönköpings tingsrätt enligt dom dömt A för djurplågeri av den ena av hundarna vid flera tillfällen, tog länsstyrelsen i Jönköpings län med anledning härav upp frågan om A i fortsättningen borde ha hand om hundarna. Länsstyrelsen i Jönköpings län beslöt förbjuda A att tillsvidare ha hand om hund och att skaffa hund. Hundarna skulle omedelbart omhändertagas genom polismyndighetens försorg samt att hundarna efter omhändertagandet skulle säljas. I besvär yrkade A att länsstyrelsens beslut skulle undanröjas. Kammarrätten i Jönköping som

⁸³ SFS 2006:809

⁸⁴ Djurskyddsmyndighetens rapport, *Lokal och regional djurskyddstillsyn under år 2004*, s. 7 ff.

⁸⁵ Intervju med djurskyddsinspektör, den 18 oktober 2006

höll muntlig förhandling i målet, fann vid en samlad bedömning övervägande skäl tala för att en så ingripande åtgärd som förbud för A att ha hand om hund inte skulle tillgripas. Kammarrätten undanröjde länsstyrelsens beslut i följd varav A ägde rätt att omedelbart återfå sina hundar.⁸⁶

4.4 Framtida planer

För att uppnå en effektiv djurskyddstillsyn krävs tillgång till nödvändiga uppgifter om de olika djurhållarna i landet där uppgifterna samlas och tillhandahålls i ett djurskyddstillsynsregister. Det har förekommit ett flertal utredningar kring införandet av ett djurskyddstillsynsregister för att förstärka djurskyddet. Djurskyddsmyndigheten kom med ett förslag om att införa två typer av register. Ett djurförbudsregister, där djurhållare som är belagda med djurförbud finns samlade. Den andra typen skulle vara ett djurskyddstillsynsregister där uppgifter om övriga djurhållare ska finnas.⁸⁷

4.4.1 Djurskyddstillsynsregister och djurförbudsregister

I ett djurskyddstillsynsregister är det tänkt att uppgifter om djurhållare och övrig information samlas som behövs för en tillfredställande tillsyn enligt DL. För att det ska fungera på kommunal nivå krävs en regelbunden och återkommande kontakt med djurhållarna i form av inspektioner eller annat informationsutbyte. Syftet med ett djurskyddstillsynsregister är främst att det ska fungera som ett instrument för att förbättra och effektivisera tillsynsarbetet. Att hela tiden ha ett uppdaterat register över djurhållare är ett viktigt redskap för att kunna arbeta preventivt med tillsynen enligt DL och förväntas underlätta samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna.⁸⁸

Syftet med ett djurförbudsregister ska vara att förbättra tillsynen och efterlevnaden av meddelade djurförbud. För att det ska vara så effektivt som möjligt förutsätts det att de operativa tillsynsmyndigheterna känner till var djurhållare med djurförbud är bosatta och verksamma. Registret skulle fortsättningsvis innehålla uppgifter om djurhållare som förbjudits att ha djur enligt 29 § DL. Dessa uppgifter skulle vara tillgängliga för samtliga tillsynsmyndigheter, vilket skulle leda till ett visst registreringsarbete för länsstyrelserna.⁸⁹

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Djurskyddsmyndigheten, *Rapport 2005-06-28*, s. 5 ff.

⁸⁸ Ibid. s. 6-9.

⁸⁹ Ibid. s. 9, 17-18

4.5 Svåra situationer

Det kan många gånger uppstå svåra situationer i arbetet för djurskyddsinspektörerna. I en undersökning som gjordes uppgav åtta av tio djurskyddsinspektörer att de ofta mötte svåra situationer i jobbet. Bakom djurskyddsproblemen finns ofta även andra dilemman i form av personliga problem hos djurägarna. Detta visar sig i allmänhet genom aggressiva djurägare som många gånger lider av sociala problem och omhändertagande av svårt vanvårdade djur där situationen visat sig vara ohållbar eftersom det ofta har gått för långt. Detta är ett arbetsmiljöproblem som även finns inom andra grupper.⁹⁰

Vid mina intervjuer med djurskyddsinspektörerna framkom det att de också upplevde problem med rättssäkerheten. En av dem hade bland annat få utstå obehagliga telefonsamtal på sin fritid, blivit slagen på en inspektion av en kvinna som var psykiskt instabil med mera.⁹¹

Ett annat problem torde vara när djuren akut måste omhändertas. Då berättade en djurskyddsinspektör att hon fått ta med sig djur hem eller försöka ordna det med vänner och bekanta. Kommunen har alltså inte alltid ett ställe där omhändertagna djur kan utplaceras utan får många gånger hyra in djuren på olika djurpensionat och annat. De ideella organisationerna som finns runt om i landet har ofta fullbelagt. Att inhysa ett djur på ett pensionat kostar per dygn och kan inte sägas vara den mest kostnadseffektiva lösningen som finns för kommunen.⁹²

⁹⁰ RiR 2003:1, s. 13.

⁹¹ Djurskyddsinspektörer Svedala och Trelleborgs kommun.

⁹² Intervju med djurskyddsinspektör den 18 oktober 2006.

5 Djur som brottsoffer

5.1 Djuren som objekt i vår rättsordning

Det historiska perspektivet som jag tog upp tidigare i mitt arbete visade på hur djuren setts som objekt flera gånger under de historiska epokerna. Djuren ansågs bland annat vara känslolösa och sakna själ. Därför kunde de plågas hur mycket som helst. Det förekom även under en tid tre aspekter på djuren, som egendom, mat och sexualobjekt. Frågan är då om vi har kommit så mycket längre i dag med vår syn på djuren. För djuren räknas enligt dagens rättsordning som saker, lösöre och egendom. Detta innebär att de kan ägas, säljas, hyras ut, lånas ut, överges eller till och med dödas. Eftersom djur betraktas som objekt av detta slag kan de även bli föremål för egendomsbrott av olika slag. Exempel på detta är stöld, häleri, skadegörelse samt olovligt förfogande. Brotten mot liv och hälsa i BrB 3 kap gäller enbart människor. Våldsbrottslingar är de som utsatt andra människor för våld och inga definitioner av våldsbrott inkluderar våld mot djur.⁹³

5.2 Djur som brottsoffer

Mörkertalet gällande det verkliga antalet djur som faller offer för brott är mycket stort. Djuret som utsätts för något brott har inga typiska rättigheter. Rättsordningen för djuren medför rättsligt skydd av annat slag och rubriceras som djurplågeri. Är gärningsmannen någon annan än djurets ägare rubriceras det även som skadegörelse. Ansvar för brott mot djurskyddslagen kan förekomma både för den som äger ett djur eller på något annat sätt har ett djurhållaransvar. Detta kan vara för en kortare tid eller i avgränsade situationer såsom den som utför en transport av djur eller en veterinär i någon behandlingssituation.⁹⁴

5.3 Gärningsmän och djurhållare

Det människor finner tilldragande rörande djuren och dess produktion det är också främst där det legala djurplågeriet förekommer. Dessa djurs främsta syfte är att ge vinst och leder många gånger till att djuren manipuleras, pressas och tvingas för att det ska bli så ekonomiskt gynnsamt som möjligt för uppfödarna.⁹⁵ En djurhållare har ett ansvar för att djurens behov ska bli tillgodosedda. Djurhållaren har här en garantställning och principiellt råder

⁹³ Striwing, *Djur som brottsoffer*, s. 26.

⁹⁴ *Ibid.* s. 27.

⁹⁵ *Ibid.* s. 145.

ingen skillnad gällande ansvaret om det så är en fysisk eller juridisk person. Detta för att garantera samhället att DL verkligen efterlevs. Den gärningsman, anstiftare och medhjälpare som uppsåtligt medverkar till djurplågeri kan dömas för detta. Straffansvar kan dock inte utkrävas av någon juridisk person utan detta gäller enbart fysiska personer. Den som begått djurplågeri av grov oaktsamhet kan bli straffansvarig. En juridisk person kan bli ansvarig om den person enligt arbetsfördelningen eller till följd av sin ställning i företaget har möjlighet att se till så att verksamheten bedrivs på ett sätt så det inte kommer i konflikt med de regler som gäller. Detta innebär att personer som tillhör driftsledningen i ett företag kan bli straffansvariga för djurplågeri.⁹⁶ De som är anställda inom ett företag och är misstänkta för djurplågeri kan troligtvis inte åberopa ansvarsfrihet på grund av förmans befallning, BrB 24:6. Denna bestämmelse gäller främst utpräglat underordnad personal samt obetydliga lagöverträdelser vilket inte djurplågeri kan sägas vara. Även lydnadsplikten har den betydelse att den som är anställd har laglig rätt att vägra medverka i några brottsliga eller moraliska sysslor utan några rättsliga följder. Ett exempel som gavs i en av böckerna jag läste var att på 50-talet så upphörde ritualslakten i Sverige för att livsmedelsarbetarna vägrade medverka i slakten på de obedövade och medvetna djuren.⁹⁷ Detta var även något som den allmänna opinionen stod bakom, men i dagens samhälle ter sig förmodligen situationen annorlunda. I dag finns flera nationaliteter i samhället där ritualslacht förekommer i deras forna hemländer. Djurskydd kontra religionsfrihet är ett omdebatterat diskussionsämne eftersom det hävdas att detta strider mot den religionsfrihet som ska råda. Arbetarna på 50-talet accepterade inte situationen och hade stöd av allmänheten men i dag kanske inte stödet blivit lika starkt. Vad som händer med lydnadsplikten i dag vid dessa situationer, då arbetarna kanske inte har en fullständig allmän opinion bakom sig är oklart. Djuren lider väl knappast mindre i dag vid slakt utan bedövning men det har fått en större acceptans i vårt land jämfört med 50-talet.

5.4 Olika brottsgrupper

Enligt 16:13 BrB, kan djurplågeri förövas genom gärningstyperna ”*misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt*”.

Till dessa gärningstyper kan olika företeelser inordnas som följer:

- Misshandel av djur
- Primära skötselbrister
- Sekundära skötselbrister
- Avlivningsbrott

⁹⁶ Striwing, *Djurplågeri*, s. 50 ff.

⁹⁷ *Ibid.* s. 50 ff.

När det gäller misshandel av djur kan både vilda och tama djur utsättas för olika fall av fysisk våldsutövning. Under straffstadgandet ingår även psykisk misshandel eller psykisk tortyr. Detta subsumeras under begreppet ”*annat sätt*”. Utsätts djuret genom psykningen för lidande som inte anses obetydlig är gärningen straffbar.

Till andra och tredje brottsgrupperna räknas primära och sekundära skötselbrister vilka närmast motsvarar gärningstypen ”*vanvård*”. Brottet förövas i regel genom underlåtenhet, som avser främst den löpande skötseln eller så har den särskilda omvårdnadsskyldigheten brutit. Eftersom endast den som har handlingsplikt kan ådra sig straffansvar så förhåller det sig ju som en begränsning i kretsen av tänkbara gärningsmän. Gärningsmannen är många gånger ett specialsubjekt som djurhållare och behöver inte vara ägare till djuret. Det är endast de djur som hålls i fångenskap som hör inom människans plikt att ge djuret vård och behandling. När det gäller de vilda djuren är det snarare fråga om att förkorta deras lidande om de varit utsatta för någon olycka eller annat, och då exempelvis genom avlivning.

Till den sista och minsta brottsgruppen hör avlivningsbrotten. För att en gärning ska hänföras till denna grupp bör gärningen ske lagenligt. Det vill säga att en avlivning utförts med det beaktande av att åtgärden verkligen ledde till att djuret dog.⁹⁸ Avsikten att döda djuret måste alltså ha funnits innan handlingen påbörjades, annars hänföres gärningen till misshandel. Om så inte är fallet och gärningsmannen underlåter att kontrollera resultatet av sin åtgärd innebär detta i stället ett onödigt lidande för djuret.⁹⁹

5.4.1 Misshandel

Vad gäller misshandel förövas detta genom handling, fysisk aktivitet av något slag med eller mot djur. Misshandel och misshandel med sexuella motiv innebär grova övergrepp vilka kan jämföras med misshandel av människor. Otillbörligheten i gärningarna är så uppenbar så det inte enbart är det lidande som djuret får utstå som gör gärningarna så allvarliga.¹⁰⁰

Enligt 3:5 och 3:6 § § BrB, kan endast misshandel mot person förövas uppsåtligen. Påföljden för misshandel är fängelse i högst två år, och vid ringa misshandel böter eller fängelse i högst sex månader. Dessa lagrum innehåller kriterier med vilkas hjälp bedömningen av misshandelns grovhet underlättas. Gärningen anses som grov om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat synnerlig hänsynslöshet och råhet. Dessa kriterier kan också gälla när brottet begås mot djur men då kan det inte bortses från att följderna oftast blir annorlunda. Detta för att djur redan vid lindrigare skador kan bli

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Arnebo & Klofeldt, *Djurplågeri och djurskydd*, s. 28.

¹⁰⁰ Striwing, *Djurplågeri*, s. 50 ff.

så pass skadade så att de blir ohjälpliga och beroende på djurens möjligheter att leva med vissa handikapp är huvudsakligen annorlunda än människans. Därför är innebörden i begreppen livshotande eller livsfarlig annorlunda. Skillnaden när det gäller misshandel gentemot djur är att även oaktsamhet av grövre slag räknas. Våld kan utövas genom sparkar, slag, med redskap eller tillhygge, djuret kastas eller slås mot något. Det kan delas in i kategorierna trubbigt våld eller skarpt/vasst våld. Det trubbiga våldet kan ge djuret både yttre och inre skador. Många gånger när misshandeln skett med händerna kan det vara svårt att finna några tecken på att våld har förekommit. När misshandeln skett med tillhyggen och redskap som knivar, saxar, mejslar, yxegg och andra liknande vassa och spetsiga föremål benämns det som skarpt/vasst våld. Detta beroende på om skadorna är skär- eller stickskador och vid denna form av våldsanvändning mot djur kan många gånger väcka misstanken om att gärningsmannen haft för avsikt att döda djuret. Som sagt så kan djuren utsättas för slag med olika redskap men misshandel kan även förövas genom att de utsätts för alltför stark kyla genom att hållas ute under vissa betingelser.¹⁰¹

5.4.1.1 Bevis i samband med misshandel

Råkar en person ut för den situation där han/hon får bevittna att någon misshandlar ett djur så ska denne anmäla händelsen direkt och då i första hand vända sig till polisen så att bevisning säkras. Om djuret behöver undersökas av veterinär så bör detta ske utan något dröjsmål. Skulle i stället händelsen anmälas till tillsynsmyndigheten finns det stor risk för att gärningsmannen undkommer ansvar. Detta beror på att när djurskyddsinspektören kontaktar djurhållaren någon dag efteråt för att inspektera djuret är det svårt att bevisa några skador, trots att det funnits vittne till misshandeln.¹⁰²

När det gäller misshandel av djur så är det ofta det inte kan bevisas och att det saknas vittnen till händelsen. Ett åtal mot gärningsmannen kan oftast inte väckas förrän ett djur uppvisar sådana skador så att ingen tvekan råder om att skadan uppstått på något annat sätt. Detta beror främst på att det är åklagaren som har bevisläget att visa det nödvändiga sambandet. Ibland när det inte finns några påtagliga eller synbara skador på djuret kan domstolen ogilla åtalet. Detta trots att vittnen finns som har berättat om misshandeln och djurens reaktion. Eftersom lidandet i sig inte alltid avsätter några synbara tecken på djuren är en sådan rättstillämpning i allmänhet felaktig.

¹⁰¹ Striwing, *Djurplågeri*, s 77 ff.

¹⁰² Striwing, *Djur som brottsoffer*, s. 47 ff.

5.4.2 Tidslag

Begreppet tidslag, tidigare kallat tydelag, betyder att ty sig till någon. Den som förr i tiden använde ett djur för att tillfredställa sin könsdrift blev hårt straffad. Synden räknades som så allvarlig att både syndaren och djuret var tvungna att dödas. Anledningen till att även djuren skulle dödas var inte att man tillräknade dem skuld och ansvar utan i stället fanns den föreställningen om att gärningen skulle förblekna om djuren försvann. I Sverige avkriminaliserades tidslag med djur år 1944, vilket innebär att vi i dag inte har något speciellt straffstadgande för detta brott.¹⁰³ Handlingen i sig ses inte som straffbar utan det är handlingen i kombination med lidande för djuret som ska bevisas för att djurplågeri ska kunna utdömas. Eftersom det i många fall är svårt att bevisa lidande i brottsbalkens mening blir det svårare att döma för djurplågeri. Det är lättare att konstatera att ett djur utsatts för ett lidande när fysiska skador uppstått. Bevissvårigheter förekommer när ett djur utsatts för ett psykiskt lidande som inte syns utåt och vilken grad av lidande djuret fått utstå. När ett djur utnyttjas sexuellt syns inte alltid de fysiska skador som kunnat uppstå som följd, sannolikheten är stor att de upplever obehag genom ett psykiskt lidande som är svårt att bevisa eftersom djuret inte kan förtälja vad det upplevt.¹⁰⁴

Djurskyddsmyndigheten har gjort en undersökning¹⁰⁵ som visade på att det fanns 209 fall av sexuellt utnyttjade djur från 70-talet och framåt. För perioden mellan år 2000-2004 fann Djurskyddsmyndigheten en ökning i det insamlade materialet. Det djur som dominerade mest gällande sexuellt utnyttjande var hästen. Husdjur som exempelvis hund och katt förekom i mindre omfattning men med det beaktande att det synnerligen är svårt att göra en realistisk bedömning och att mörkertalet säkert är stort eftersom det är omöjligt att få fram en bestämd omfattning.¹⁰⁶

Djurskyddsmyndigheten ansåg i sin rapport att eftersom djuren har en beroendeställning till människan ska de anses som särskilt skyddsvärda och att bestämmelserna och lagstiftningen är bristfällig då det gäller att skydda djur från att användas av människor i sexuella sammanhang. I många av de rapporterade fallen visade sig djuren ha haft allvarliga skador i könsregionen. Ibland visar djuret symtom på lidande genom exempelvis beteendestörningar som börjar olika lång tid efter djurets upplevelser som följd av ett sexuellt utnyttjande.¹⁰⁷

Vidare gjorde Djurskyddsmyndigheten sin undersökning för att se hur många gärningsmän som blivit dömda för djurplågeri respektive skadegörelse/grov skadegörelse. De fann tre fällande domar där två var från 1990-talet och en från 1980-talet. I cirka ett tiotal ärenden hade förundersökningen lagts ner eller inte inletts överhuvudtaget för att det

¹⁰³ Ibid. s. 110 ff.

¹⁰⁴ Striwing, *Djurplågeri*, s. 85 f.

¹⁰⁵ Byggt på drygt 1000 enkätsvar och där svarsfrekvensen låg på 67 %.

¹⁰⁶ Djurskyddsmyndigheten, *Rapport - Jo 2004/1377, 1378*, s 1-9, 2005.

¹⁰⁷ Ibid.

funnits svårigheter att visa på ett lidande hos djuret. Detta hade lett till att det ej funnits förutsättningar för ett åtal eller någon premiss för att kunna döma gärningsmannen för djurplågeri.¹⁰⁸

5.4.3 Vanvård

Ibland krävs även vittnesbevisning vid vanvårdsgärningar eftersom det i vissa fall inte är konkreta gärningar som ska betraktas utan snarare avsaknaden av vissa handlingar som ställer andra krav på bevisningen. Exempelvis kan vara om en misstanke finns där en djurhållare inte utövar den dagliga tillsynen som krävs enligt lag. Även om djur inte har svultit ihjäl kan straffbarhet inträda om djuret har vållats lidande. Detta kan sägas vara om djuren har levt i en hage utan något skydd mot väder, utan mat eller vatten. Bevisningen i sådana fall brukar ligga i att grannar vittnar som har översikt över hagar eller stallar. Djurhållaren har misskött sina djur som utsatts för lidande vilket innebär att åtal kan väckas för djurplågeri.

Om grannen exempelvis inte uthärdar synen av de försummade djuren och lägger ut mat till dem ur eget förråd eller förser dem med vatten kan detta försvåra för åklagaren att bevisa att djuren orsakats något lidande. I en sådan situation får ansvar i stället yrkas för brott mot tillämpliga regler i DL om tillsyn, utfodring med mera.¹⁰⁹

5.5 Brottsofferfonden

I dagens läge åläggs den person som döms för ett brott med fängelse i straffskalan, att betala en engångsavgift till brottsofferfonden på 500 kronor.¹¹⁰ Eftersom fängelse finns i straffskalan för både djurplågeri och brott mot djurskyddslagen dömer domstolarna regelmässigt dem som döms för dessa brott att betala avgiften. Syftet med denna fond är att ge ekonomiskt stöd till olika former av brottsofferinriktad verksamhet i ideell, privat eller offentlig regi samt till forskningsprojekt som behandlar brottsoffer. Den bärande tanken är att förbättra situationen för brottsoffer i allmänhet genom ökad kunskap och förståelse. Den övergripande målsättningen ska vara att uppmärksamma och öka kunskapen om brottsofferfrågor eller att förbättra bemötande, omhändertagande och/eller behandling av brottsoffer.¹¹¹

Med brottsoffer avses i enlighet med FN:s definition personer som, enskilt eller gemensamt, har lidit skada, inklusive fysisk eller psykisk skada, känslomässigt lidande, ekonomisk förlust eller väsentlig försämring av sina

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ Striwing, *Djur som brottsoffer*, s. 47 ff.

¹¹⁰ Lag om brottsofferfond, SFS 1994:419, gäller brott begångna efter den 1 juli 1994.

¹¹¹ Svar från Brottsofferfonden, den 7 december 2006.

grundläggande rättigheter, genom brott. Offer innefattar också, då så är tillämpligt, nära släktingar eller anhöriga till det direkta offret. Det går inte att säga att djur som brottsoffer gagnas av fondens medel. Fondens medel fördelas till verksamheter efter ansökningar om medel och betalas inte direkt till enskilda brottsoffer. Brottsofferfonden har inte haft några ansökningar om projekt eller forskning som behandlar djur som brottsoffer och därför har rådet för fonden inte prövat frågan. För höstens utdelningsomgång finns dock ett projekt som behandlar sambandet mellan våld mot människor och våld mot djur, i vilket den första svenska kartläggningen över förekomsten av djurplågeri vid grov kvinnomisshandel och grov kvinnofridskränkning planeras.¹¹² Rådet beslutar om medel i mitten av december och det kan därför inte sägas i mitt skrivandes gång om det detta är ett projekt som kommer att beviljas medel. I övrigt finns alltså inga projekt eller verksamheter som arbetar med djur som brottsoffer som har beviljats fondmedel.¹¹³

¹¹² SOU 2004:121, s. 192.

¹¹³ Svar från Brottsofferfonden, den 7 december 2006.

6 Framtiden

6.1 Djurförbudsregister

När det gäller straffstadgandet gällande djurplågeri förmodas redan hotet om straff ha en återhållande verkan på människors benägenhet att på olika sätt föregå sig mot djur. Det är här myndigheterna har sin preventiva effekt genom att visa att de är beredda på att tillämpa straffstadgandet.¹¹⁴ Som det är i dag har tillsynsmyndigheterna svårt att utöva tillsyn över djurhållare som är belagda med djurförbud. Ibland väljer vissa djurhållare att flytta till en annan kommun eller att annat län och där fortsätta med sin djurhållning. Många gånger leder detta till att nya djur utsätts eller att vanvården fortsätter av de befintliga djuren. Om det funnits en registrering av dem som har fått djurförbud utfärdat, skulle det bli svårare för dem att kunna skaffa nya djur och det skulle underlätta arbetet för tillsynsmyndigheterna.¹¹⁵

6.1.1 Djurskyddsmyndighetens svar

Det är kommunen som ska utöva kontrollen över att beslut fattade med stöd av djurskyddslagen efterlevs, d.v.s. även djurförbud. Enligt Djurskyddsmyndighetens allmänna råd om tillsyn m.m. bör en sådan kontroll ske minst en gång per år.¹¹⁶ Därför är det viktigt att länsstyrelserna verkligen skickar sina djurförbudsbeslut till kommunen (ofta är det kommunen som anmäler till länsstyrelsen att det finns förutsättningar för djurförbud, så de har nästan alltid koll på att frågan prövas). Om/när Djurskyddsmyndigheten får ett djurförbudsregister blir det ju mycket enklare för kommunen. Djurskyddsmyndigheten har skickat en rapport till regeringen, och det sista de har hört är att lagförslag bereds inom Jordbruksdepartementet. Eventuellt skulle ett djurförbudsregister kunna vara infört under år 2007.¹¹⁷

6.1.2 Eskil Erlandssons svar

Enligt den nya jordbruksministern, Eskil Erlandsson, ska personer som fått djurförbud efter att ha vanvårdat sina djur föras in i detta register. Dess syfte är att den som fått djurförbud i sin hemkommun inte ska kunna flytta och börja om med djurhållning på annan plats.¹¹⁸ För att få ett så korrekt svar

¹¹⁴ Striwing, *Djurplågeri*, s. 155

¹¹⁵ Djurskyddsmyndigheten, *Rapport 2005-06-28*, s. 21 ff.

¹¹⁶ DFS 2004:9

¹¹⁷ Svar från Djurskyddsmyndigheten, den 10 november 2006

¹¹⁸ TT, den 13 november 2006

som möjligt om det någonsin kommer att bli att ett djurförbudsregister införs skickade jag mina frågor via e-post till honom. Han svar som löd var följande:

*”Min ambition är att ett register ska införas som bl.a. innehåller uppgifter om personer som har s.k. djurförbud. Djurskyddsmyndigheten och Jordbruksverket har nyligen fått ett uppdrag där det ingår att föreslå hur ett sådant register ska konstrueras. Det är inte möjligt för mig att uttala mig om när regeringen kan fatta beslut i frågan.”*¹¹⁹

Djurskyddsmyndigheten har som sagt funnits sedan år 2004 och efter regeringsskiftet år 2006 talades det om att denna myndighet är en av flera som ska avvecklas. Jag frågade honom om så är fallet och när i så fall Djurskyddsmyndigheten kommer att avvecklas. Vidare vem som i så fall tar över som central kontrollmyndighet.

”I budgetpropositionen för år 2007 föreslår regeringen flera åtgärder för att effektivisera den statliga administrationen och nedläggningar eller sammanslagningar av vissa myndigheter för att arbetet ska kunna bedrivas mer kostnadseffektivt. Avvecklingen av Djurskyddsmyndigheten fr.o.m. den 1 juli 2007 är ett led i denna process”.

*” Vid avvecklingen kommer verksamhetsområdet djurskydd att inordnas under Jordbruksverket som har en lång och gedigen erfarenhet av djurskyddsfrågor. Djurskyddsfrågorna låg där innan Djurskyddsmyndigheten inrättades och verksamheten fungerade då väl. Jag är övertygad om att Jordbruksverket kommer att göra ett bra arbete och att målet ett gott djurskydd ska kunna uppfyllas med bibehållen hög kvalitet. För att se över formen för en överflyttning till Jordbruksverket har en extern snabbanalys gjorts. Snabbanalysen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen avser därefter att återkomma till riksdagen när det gäller nödvändiga lagändringar m.m.”*¹²⁰

6.1.3 Var Jordbruksverkets styrning av djurskyddet tillfredsställande?

Riksrevisionen gjorde en granskning av Jordbruksverket som central myndighet innan Djurskyddsmyndigheten tillkom år 2004. Deras bedömning var då att Jordbruksverket som ansvarig myndighet för djurskyddet inte varit tillräckligt drivande och varit bristfällig i sin styrning och uppföljning i djurskyddsarbetet. Detta visade sig bland annat genom att enskilda inspektörer och veterinärer varit tvungna att agera på eget initiativ utan tillräckligt stöd från arbetsgivare och centrala myndigheter. Jordbruksverket hade inte heller presenterat några tydliga krav på hur ett bra

¹¹⁹ Jordbruksministern Eskil Erlandssons svar den 19 december 2006.

¹²⁰ Ibid.

tillsynsarbete skulle fungera och ett exempel som ges är att det tog tolv år innan de tog fram allmänna råd för hur kommunernas tillsynsarbete skulle se ut.¹²¹ Jordbruksverket har flera avdelningar att verka för. Innan Djurskyddsmyndigheten tillkom var även djurskyddet en av dessa. Det förekom då att djurskyddsenshetens intresse vägdes mot andra intressen inom Jordbruksverket och en målkonflikt uppstod. Detta kunde då många gånger leda till att hänsyn inte alltid togs till de bestämmelser som fanns i DL.¹²²

Den förra regeringen gav Djurskyddsmyndigheten i uppdrag att utreda och analysera anmälningar om djurplågeri och brott mot djurskyddslagen under 1995-2005. En sådan utredning hade kunnat ge svar på frågan om påföljdsbestämning för brott mot djurförbud. Den nya regeringen har nyligen beslutat att återkalla uppdraget. Djurskyddsmyndigheten får dock många brottmålsdomar skickade till sig, och ibland händer det att det rör brott mot djurförbud. Rent spontant är det ytterst få (om ens någon) som döms till fängelse för det, utan normalt blir det dagsböter.¹²³

¹²¹ RiR 2003:1, s. 8 f.

¹²² Ibid. s. 51 ff.

¹²³ Svar från Djurskyddsmyndigheten, den 10 november 2006.

7 Praxis

7.1 Misshandel med sexuella motiv- ”tidelag”

Människan har en av lagstiftningen skyddad integritet vilket djuren saknar. Djuren faller utanför sexualbrottens områden och det kan därför inte definieras som sexualbrott då det begåtts mot djur. Straffet blir istället djurplågeri om det går att visa på att djuret har tillfogats lidande. ”Tidelag” medför ofta ett stort lidande och fysiska skador när någon förgripit sig på ett djur. Ibland har det skett med så kraftigt våld att brott på dess ryggrad eller bäcken uppstått. Eftersom brottet ”tidelag” avkriminaliserades år 1944 har jag valt att ta upp detta ämne med ett exemplifierande av ett rättsfall på hur detta brott bedömts i dag.¹²⁴

Misshandel med sexuella motiv av hästar

A. hade vid tre tillfällen under år 1996 olovligen berett sig tillträde till två olika stallbyggnader. Här hade han med uppsåt eller grov oaktsamhet otillbörligen utsatt hästar för lidande genom att bland annat föra in föremål i hästarnas könsorgan med skador som följd. Åklagaren gjorde gällande i målet att A. vid det första tillfället olovligen berett sig tillträde till en stallbyggnad i Bromölla. Här inne hade A. med uppsåt eller av grov oaktsamhet otillbörligen utsatt två hästar för lidande genom att A. dels bundit bakbenen på en 2-årig russhingst vilket lett till att skador uppstått på vänster bakben samt infört föremål i slidan på ett 14-årigt halvblodssto med följderna av uppkomna skador i vaginan.

Den andra gången skedde brottet i samma stallbyggnad som vid första tillfället. A. hade än en gång otillbörligen utsatt en häst för lidande genom att ha infört föremål, bland annat skaftet till en hötjuga i slidan på ett 6-årigt halvblodssto varvid skador uppkommit i hästens vagina. Hötjugeskaftet avlägsnades först påföljande morgon då brottet upptäcktes.

Vid tredje tillfället gick A. in i en stallbyggnad i Kristianstad. Där hade A. än en gång med uppsåt eller av grov oaktsamhet otillbörligen utsatt en häst för lidande genom att ha infört föremål, bland annat skaftet i slidan på ett 12-årigt halvblodssto varvid det uppkommit skador i hästens vagina.

A. erkände och skulle därför dömas för djurplågeri. Han var påverkad av narkotika vid de tillfällen han gjort sig skyldig till djurplågeri. Det framstod som uppenbart att A., om han inte varit påverkad av narkotika, skulle ha förstått att hans handlingar med hästarna förorsakade dessa sådant lidande

¹²⁴ Striwing, *Djurplågeri*, s. 109 ff.

som avses i bestämmelsen om djurplågeri. Eftersom han inte till sitt fredande kunde åberopa att hans omdöme var nedsatt på grund av att han varit narkotikapåverkad, ville tingsrätten döma honom för att uppsåtligen ha gjort sig skyldig till djurplågeri. Vidare ansåg dock tingsrätten att djurplågeri som skett under sådana omständigheter som i detta mål var ett brott av sådan art att annan påföljd än fängelse inte borde komma i fråga. Men det ansågs vara av stor vikt för A. att han fick behandling för sitt långvariga missbruk och sitt avvikande sexuella beteende. En skyddstillsyn skulle då bättre kunna medverka till att A. avhöll sig från fortsatt brottslighet. Han fick därför en påföljd bestämd innefattande skyddstillsyn med kontraktsvård enligt två behandlingsplaner som bestod i behandling på behandlingshem, dels behandling hos en läkare. Övervakningstiden bestämdes till 18 månader och tingsrätten gjorde gällande att om fängelse i stället valts som påföljd skulle 3 månader ha utdömts. A. fick även erlägga lagstadgad avgift till brottsofferfonden. Domen avsåg även utöver djurplågeri, sexuellt ofredande (blottnings), brott mot alkohollagen samt narkotikabrott.¹²⁵

7.2 Misshandel

I lagtexten till djurplågeristadgandet nämns bland annat misshandel. Många fall som jag har gått igenom har handlat om just misshandel av djur och hör många gånger till de mest brutala. Gärningsmännen förövar misshandeln genom handling av något slag med eller mot något djur. Utgången för djuren blir många gånger att misshandeln varit så pass allvarlig att djuret fått bestående men eller till och med fått sätta livet till.

Misshandel av hund

Gärningsmannen hade uppsåtligen misshandlat en schäferhund genom att sparka den cirka 5 gånger och tilldela den 4-5 knytnävsslag. Han ansågs därigenom otillbörligen utsatt hunden för lidande.

Av utredningen framkom följande: Vid det aktuella tillfället var G.M. tillsammans med en kamrat och två hundar. G.M. och hans kamrat hade druckit öl och var berusade. Det fanns ett vittne som hade uppmärksammat de båda männen eftersom de gått vingligt och det syntes i deras ögon och på deras kroppsställning att de var påverkade. De talade också sluddrigt. G.M. hade under hela sin levnadstid haft hand om hundar. Den nu aktuella schäfern var ett år gammal och G.M. hade precis fått hunden för att försöka uppfostra den. Det var en hund som hade blivit utsatt för misshandel under hela sitt första levnadsår.

Vittnet var på väg ut med sin hund då hon såg G.M. komma med en hund. G.M.: s schäfer skällde. G.M.: s kompis försökte då sparka schäferhunden

¹²⁵ Kristianstads tingsrätt, mål nr: B 1779-96.

men missade. Härefter sparkade G.M. vid 5 tillfällen schäferhunden i magen. Av sparkarna hamnade hunden på marken varvid den också skrek och ylade. I samband med detta slog G.M. flera knytnävsslag i hundens mage. Det var inte fråga om någon tillrättavisning av hunden utan en klar misshandelssituation. Hon hörde ljudet av sparkarna trots att hon befann sig på 20 meters avstånd. Såvitt hon hade kunnat iaktta hade G.M. tagit i rejält när han slagit hunden med knytnäven. De båda männen hade även stått och skrikit åt hunden under misshandeln. Hunden ylade och skrek under själva misshandeln.

Genom vittnets uppgifter fann tingsrätten åtalet för djurplågeri styrkt. De ansåg att hunden måste ha fått utstå lidande på grund av misshandeln. G.M. sade till sitt försvar att han endast försökt tillrättavisa hunden men detta fäste tingsrätten ingen vikt vid. G.M. dömdes till skyddstillsyn och lagstadgad avgift till brottsofferfonden. (Domen avsåg även misshandel, snatteri och narkotikabrott.)¹²⁶

7.3 Vanvård

Många väljer att bli djurhållare och i ett fåtal fall misslyckas dessa totalt. Detta gäller speciellt vid vanvårdsfallen, därför tar jag upp ett par fall som exempel.

7.3.1 Otillbörligt lidande för nyförlöst kviga

J.E. var mjölkproducent och hade en djurbesättning på ca 130 kor. Fallet handlade om en kviga som kalvat och ådragit sig någon form av skada i samband med detta. Hon kalvade utomhus och förmådde inte resa sig upp efteråt. En erfaren djurägare borde ha varit medveten om att då en kviga har haft en problematisk förlossning och den inte reser sig upp inom 3-5 timmar efter förlossningen finns en anledning till att vara orolig. Detta var en fredag i november månad förra året och det var minusgrader ute. J.E. lät kvigan ligga kvar medtagen utomhus hela natten.

Dagen därpå får djurskyddsinspektören i kommunen ett anonymt telefonsamtal av en man som uppmärksammat den svårt medtagna kvigan som låg ute på J.E:s gård. När han åkt förbi lite senare under dagen såg han hur folk på gården med hjälp av en kolyft släpat in kon mot ligghallen, en sträcka på ca 100 meter. Att använda en kolyft är bara tillåtet efter en veterinärinrådan och den kan skada djuret mycket om den inte används på rätt sätt. Djurskyddsinspektören hade då ringt upp J.E. för att höra vad som hade hänt. J.E. hade förklarat att kvigan fått en skada och drabbats av en nervskada. Trots att det varit minusgrader ute den natten tyckte J.E. att det var bättre att kvigan låg kvar ute i hagen för han trodde då att den lättare

¹²⁶ Eksjö tingsrätt, mål nr: B 436-95.

skulle resa sig. J.E. hade inte tillkallat någon veterinär än vilket djurskyddsinspektören krävde för att han ansåg att djuret behövde få veterinärvård omedelbart eller avlivas omgående. Han krävde ett veterinärintyg eller kadaverintyg senast på måndagen. J.E. fick kontakt med den veterinär han brukar anlita först på söndagen. Denna kom till platsen och utfärdade ett nödslaktsintyg till slaktbilen som skulle komma på måndag morgon. Slaktbilen kunde dock på grund av väderförhållandena inte komma förrän på måndag kväll.

När sedan en köttbesiktning gjordes av besiktningsveterinären så fann denne liggskador med blödningar och vätskeutgjutningar som djuret drabbats av på grund av att det legat ner för länge. De bäckenskadorna som kvigan uppvisat berodde dels på förlossningsskador dels fanns tecken på att yttre våld förekommit. Iakttagelserna visade på att en kolyft hade använts och att denna orsakat den redan skadade kvigan ytterligare skador i bäckenpartiet. Att kvigan varit utsatt för lidande var utom alla tvivel då det fanns en färsk fraktur på ena sidan bäckenet och avlossning i skelettet på andra sidan.

Tingsrättens bedömning

Tingsrätten ansåg att kvigan utsatts för otillbörligt lidande eftersom djuret inte själv klarat ta sig till ligghallen och vid behov söka skydd för kylan. Några åtgärder vidtogs inte av J.E. samt att han använde kolyften som skadade kvigan ytterligare. J.E. väntade med nödslakten och kvigans lidande hade därför förlängts. Tingsrätten tyckte det saknades anledning att se det som ett uppsåtligt brott men att brottet skett av oaktsamhet. Tingsrätten kom även fram till att det handlade om grov oaktsamhet eftersom J.E. handhar djur yrkesmässigt och hade en lång erfarenhet av djurhållning. Trots detta lät han kvigan ligga nästan ett dygn innan han kontaktade veterinär och flyttade på henne på ett otillåtet sätt utan att få omedelbar vård. Eftersom tingsrätten ansåg att J.E. hade handlat grovt oaktsamt blev domen djurplågeri. Påföljden blev villkorlig dom i förening med ett bötesstraff, dagsböter 50 á 100 kr. Han skulle även utge lagstadgad avgift till brottsofferfonden.¹²⁷

7.3.2 HD prövar djurplågeridom – ska allvarliga fall av djurplågeri ge fängelse?

Fallet handlar om en person, vidare kallad N.S., som hade vanvårdat sina djur som bestod i 44 nötkreatur genom att underlåta utgödsling av ladugården. Detta innebar att djuren tvingats leva i en flera decimeter djup gödselsörja. Följden blev att djuren inte velat lägga sig ned utan hela tiden förblivit stående vilket varit mycket ansträngande för dem. Djurens vistelse

¹²⁷ Kristianstads tingsrätt, mål nr: B 1742-06.

i gödselsörjan hade även medfört att deras päls blivit kraftigt nedsmutsad med ett gödselpansar som följd vilket ledde till att pälsen förlorat sin värmeisolerande förmåga och att det uppstått gödselbränna på huden.

Vanvården har även bestått av att N.S. inte sett till att djuren haft tillräckligt med foder och vatten samt tillkallat veterinär till de djur som blivit sjuka. Detta fick som följd att 11 stycken djur fått självdö. Av de döda djuren har 7 stycken lämnats kvar inne i ladugården liggande i gödselsörjan i de levande djurens omedelbara närhet. 28 djur hade fått nödslaktas i anslutning till inspektionen hos N.S.

N.S. försvar utgjordes av följande: han var uppvuxen på den gård där vanvården ägde rum och han har sedan lång tid själv drivit lantbruket på gården. Djurskötsel har hela tiden utgjort en del av driften. I syfte att förbättra ekonomin investerade han i början av 1990-talet i en ny ladugårdsdel. Den ökade djurhållningen medförde större arbetsbelastning utan att ekonomin därför förbättrades. I slutet av år 2001 ansåg han sig stå inför ett vägval att ytterligare öka djurhållningen eller att göra sig av med djur. Detta ledde till att han under våren 2002 sålde sina mjölkkor och började arbeta som djurskötare hos en granne. Han behöll ungdjuren. Arbetstiden hos grannen var från några timmar på morgonen samt ett par timmar på eftermiddagen. Under övrig tid skulle han sköta den egna gården. Hans förhoppning var att förändringen skulle innebära en förbättring av såväl hans arbetsförhållanden som hans ekonomiska situation. Arbetsbördan blev honom dock övermäktig och han började få svårt att klara skötseln av den egna gården. De akuta problemen med djuren började med att delar av utgödselanordningen rostade sönder och slutligen slutade fungera. Han fortsatte att dagligen ge djuren vatten och föda men orkade, fastän han insåg konsekvenserna, inte längre göra något åt utgödslingen. Han kände en fruktansvärd ångest men den övermäktiga arbetsbördan gjorde att han drabbades av handlingsförlamning och han kunde inte förmå sig till att begära hjälp. Han uppgav att det inte kändes rätt att be om hjälp. Inspektionen som utfördes upplevdes som en befrielse för honom. Inspektionen hade föregåtts av ett oanmält besök av en djurskyddsinspektör.

Det fanns 33 levande och 11 döda djur på N.S:s gård. Av de levande djuren skickades 5 till vanlig slakt. Ett av djuren avlivades direkt på plats av veterinär och resterande djur avlivades senare under inspektionsdagen. Ladugården där djuren var uppställda var mycket förfallet. Det fanns ingen ventilation och luftfuktigheten var väldigt hög. Vidare saknades strö och djuren hade inga rena och torra liggplatser. Det var en gödselsörja på golvet ca 3-4 dm vilket indikerar flera månaders bristande utgödsling. Inget av djuren ville ligga ner, förutom ett som låg ner av ren utmattning. Normalt sett ligger en ko ner 5-8 timmar om dagen. Det är arbetsamt för ett djur att stå upp hela tiden. Döda djur som får ligga kvar kan sprida smitta och ge upphov till sjukdomar. Förutom i några fall där långt gången förruttnelse inträtt, hade djuren dött relativt nyligen i förhållande till inspektionsbesöket. Beträffande den uppgivna utfodringen av djuren kan inte sägas annat än att djuren inte hade fått tillräckligt med foder, vilket kan bero på fodrets kvalitet eller att djuren på grund av förhållandena i ladugården hade ett ökat

foderbehov som sålunda inte hade tillfredsställts eller att mineraler och vitaminer inte givits.

Tingsrätten dömde N.S. till fängelse med den motivering att N.S. genom grov oaktsamhet gjort sig skyldig till sådan vanvård att djuren utsatts för otillbörligt lidande och därför brottet djurplågeri fick anses styrkt. Brottet var enligt tingsrättens mening av sådan art och hade ett sådant högt straffvärde, att någon annan påföljd än fängelse inte kunde komma ifråga. N.S. dömdes därför till sex månaders fängelse. N.S. överklagade domen.

Hovrätten ändrade sedan den överklagade domen till villkorlig dom med samhällstjänst i etthundra timmar. Eftersom N.S. levde under socialt ordnade förhållanden och det inte framkommit något tecken på missbruk eller ohälsa hos honom ansåg frivården att N.S. var lämplig för samhällstjänst. Hovrätten tyckte sig sakna särskild anledning att befara att N.S., som tidigare var ostraffad, skulle komma att göra sig skyldig till någon fortsatt brottslighet. Påföljden bestämdes därför till villkorlig dom med samhällstjänst. Om fängelse i stället hade valts som påföljd, skulle fängelse tre månader ha utdömts.

Domskäl i Högsta domstolen

Riksåklagaren yrkade i Högsta domstolen att N.S. skulle dömas till ett fängelsestraff inte understigande sex månader vilket N.S. bestred.

Högsta domstolen ansåg i sin dom att det inte fanns någon anledning att ifrågasätta N.S. uppgifter om bakgrunden till vanvården. Det betraktades som att det inte hade varit fråga om ett avsiktligt tillfogande av lidande och att N.S. inte heller visat någon likgiltighet inför detta. Några egna intressen som motiv för sitt handlande fanns inte heller utan vanvården hade tvärtom medfört en betydande ekonomisk belastning för honom. Han ansågs ha befunnit sig i en personlig krissituation vilket gjorde att han inte kunde hantera problemen som uppstod. Eftersom han inte tidigare gjort sig skyldig till brott ansågs straffvärdet inte vara så högt att det skulle motivera ett fängelsestraff. Vidare ansågs det inte heller vara att anse som ett artbrott eftersom det inte fanns stöd för detta i någon fast praxis. Högsta domstolen tyckte i stället att allmänt tillgänglig statistik skulle följas där den vanligaste påföljden i stället för fängelse är villkorlig dom och skyddstillsyn. Eftersom N.S. levde under ordnade förhållanden och ingen recidivrisk befarades bestämdes påföljden till villkorlig dom förenat med ett bötesstraff.¹²⁸

¹²⁸ NJA 2006 s 339.

7.3.3 Vanvårdande husse får fortsatt djurförbud

Miljönämnden i Kävlinge kommun fick in flera anmälningar angående I.Z: s hundhållning. Kommunen utförde därför en inspektion den 12 juli 2004 på platsen där de fann hundar instängda i några rum där golven var fulla med avföring och en outhärdlig stank. I.Z. fick en muntlig tillsägelse om att hundarna inte fick hållas under sådana förhållanden. Vid ett uppföljande besök var det bättre rengjort men fortfarande inte godtagbart. Den 21 februari inkom nytt klagomål. Vid inspektion samma dag konstaterades att hundarnas miljö var torftig och smutsig med ammoniaklukt. Den 11 april 2006 inkommer ånyo ett klagomål. En valpköpare hade synpunkter på att cirka 10 hundar satt bundna på bakgården. Dagen efter återkommer inspektören tillsammans med polis och veterinär till platsen. De finner 9 hundar uppbundna med kedjor. Några hundar hade sår runt halsen efter halsband och kedjor. Marken runt uppbidningsplatserna var kraftigt upp trampade vilket uppfattades som att hundarna stått uppbundna under längre tider. Flera hundar verkade inte vara socialiserade utan stod bara och skällde och var rastlösa. En av hundarna visade tydliga tecken på strykrädsla när I.Z. passerade den. Inne i huset var förhållandena sämre än tidigare. Ammoniak- och avföringslukten var påtaglig och det fanns intorkad och färsk avföring på golvet. I nedervåningen fanns 4 äldre hundar och i ett stängt rum påträffades en tik med 4 valpar. I detta rum var ammoniakhalten så hög att ögonen tårades. Totalt fanns det 23 hundar på fastigheten som hölls under oacceptabla förhållanden. I.Z. ansåg själv att hundarna hade det bra och sköttes på ett utmärkt sätt.

Veterinären hade i sitt intyg från platsen ansett att IZ utsatt hundarna för onödigt lidande. Hundarna hade inte getts möjlighet att utföra sitt naturliga beteendemässiga behov. Flera av hundarna hade stått uppbundna eller förvarats på platser och i utrymmen där det funnits föremål som kunnat skada djuren. Den stora psykiska stress som samtliga hundar hade utsatts för fick till följd att flera av hundarna sannolikt måste avlivas. Veterinären ansåg också att I.Z. visat grava brister i sin hantering, ansvar och respekt för djur. Veterinärens bedömning var att samtliga hundar varit utsatta för lidande och vidare borde omhändertas.

Eftersom I.Z. visade brist på förståelse för att hundhållningen varit dålig och visat ovilja att följa miljöavdelningens anvisningar om rättelser ansåg de att ett omedelbart omhändertagande skulle göras. Det bedömdes utsiktslöst att felet blev avhjälpt och det var en nödvändig åtgärd ur djurskyddsynpunkt. Miljönämnden beslöt den 13 april 2006 med stöd av 32 § DL att omedelbart omhändertaga samtliga hundar, 23 stycken. Eftersom I.Z. visat stor brist i att hålla djur fick han förbud att ha hand om djur enligt 29 § DL. I.Z. överklagade miljönämndens beslut om omhändertagande eftersom han inte ansåg sig inte ha några brister i sin djurhållning.

Länsstyrelsen fann också att I.Z. allvarligt försummat tillsynen och vården av sina hundar. Det befarades att ett upprepande kunde inträffa med bakgrund av att det riktats anmärkningar på hans djurhållning under en

längre tid. Länsstyrelsen ansåg det därför lämpligt att meddela förbud att ha hand om djur för I.Z. Eftersom hundarna visade ett beteende som tydde på psykisk ohälsa fann länsstyrelsen att hundarna inte var lämpliga för omplacering och därför skulle avlivas genom polismyndighetens försorg med stöd av 34 § DL.

I.Z. överklagade beslutet till länsrätten och yrkade att han skulle återfå alla sina 23 hundar levande, att förbudet att ha hand om djur skulle undanröjas samt att kostnaderna som uppkommit på grund av det felaktiga beslut som utfärdats skulle betalas av den person eller myndighet som gjort fel. Han hävdade vidare att hundarna inte borde avlivas utan de skulle tillbaks till honom eftersom de hade det bäst hemma hos honom. Detta skulle ske så fort som möjligt på grund av deras psykiska tillstånd. Han ansåg att miljönämndens och länsstyrelsens beslut grundade sig på en mängd felaktigheter och därför hade han polisanmält brotten som begåtts, bland annat tjänstefel. Överklagandet avslogs av länsrätten som fastställde att djurförbudet skulle bestå. De omhändertagna hundarna skulle avlivas eftersom de visat tecken på psykisk ohälsa och inte bedömts som lämpliga för omplacering.¹²⁹

¹²⁹ Länsrätten i Skåne län, mål nr: 5000-06.

8 Analys

8.1 Tidslag

I fallet som gällde misshandel med sexuella motiv av hästar, undkom gärningsmannen fängelsestraff. I stället skulle han få behandling för att komma ifrån sitt missbruk och sexuellt avvikande beteende. Hade detta varit i en tidigare tidsepok hade gärningsmannen inte fått något annat alternativ än dödsstraff utdömt. Detsamma gäller hästarna som blev brottsoffer i detta rättsfall. Det verkar inte vara lätt att få grepp om denna brottslighet i dag. Eftersom företeelsen är avkriminaliserad sedan länge så anses brottet mer som privat och skamligt vilket leder till att det inte alltid anmäls. Det sker i det fördolda och som alla andra brott mot djur så är förmodligen mörkertalet stort. Människan men inte djuret har en lagstiftad sexuell skyddad integritet, där djuret faller utanför sexualbrottens område. A. fälldes i fallet för brottet djurplågeri enligt 16:13 BrB, där fängelsestraff i 3 månader egentligen skulle utdömas. Det ansågs dock vara av större vikt att A. fick behandling för sitt långvariga missbruk och sitt avvikande sexuella beteende. Tingsrätten trodde att skyddstillsyn bättre skulle kunna medverka till att A. avhöll sig från fortsatt brottslighet. En person som lever ut sin drift mot ett djur så att det tillfogas lidande i lagens mening ska straffas för djurplågeri. Gärningsmannen undkom ett fängelsestraff på 3 månader vilket inte är ett speciellt högt straff för den gärning som skedde i fallet.

Jag anser att generellt sett är straffen som utdöms för misshandelsbrotten enligt BrB 3:5 ganska låga. Straffskalan vid misshandel av normalgraden är fängelse i högst två år. Vad gäller utnyttjad andel av straffskalan konstaterades av Åklagarmyndigheten att 76,9 respektive 79,2 procent av domarna ligger i den nedersta fjärdedelen av straffskalan, dvs. under 6 månader. Kanske är det häri problemet ligger. Straffen vid våldsbrotten är relativt för låga. Dessutom borde det bli straffskärpning eftersom misshandel egentligen ansetts vara ett artbrott och gärningsmannen återupprepade sitt brott tre gånger men detta frångick slutligen tingsrätten. De ansåg det vara viktigare att gärningsmannen fick behandling för sitt avvikande sexuella beteende, men djuren som utsattes för detta dåd och är offer i fallet verkar vara obetydligt. Ses detta ur djurens perspektiv så vållas de säkert mer skada och lidande än vad som kan anas. I bland har gärningsmän i denna typ av brott gett sig på djuret så hårt att brott på dess ryggrad och bäcken uppstått. Detta är fysiska skador som många gånger är synliga, hur är då inte de skador som inte syns utåt. De psykiska men som djuren får efter övergreppen är oundvikliga och visar sig på olika sätt. Detta har bland annat visat sig genom att djuren uppvisat ett apatiskt beteende efteråt. Otillbörligt lidande är svårt att bevisa i fallen eftersom djuren inte kan berätta för oss vad som har hänt, vilket säkerligen innebär att många gärningsmän därför undkommer straff.

8.2 Misshandel

Gärningsmannen disponerar vanligen över både brottsplats och brottsoffer. Djurplågeri förövas i en situation där gärningsmannen är överlägsen. Brottet djurplågeri är svårupptäckt eftersom brottsoffret är stumt och inte kan dra uppmärksamhet till sin situation. Djuret kan varken vittna eller ange sin plågoande och blir därmed helt utlämnad åt sin situation. Det krävs civilkurage om någon händelsevis råkar få en inblick i djurets förhållanden. När det gäller misshandel av djur så är det ofta det inte kan bevisas och att det saknas vittnen till händelsen.

Ett åtal mot gärningsmannen kan oftast inte väckas förrän ett djur uppvisar sådana skador så att ingen tvekan råder om att skadan uppstått på något annat sätt. Detta beror främst på att åklagaren har bevisläget att visa det nödvändiga sambandet. Ibland när det inte finns några påtagliga eller synbara skador på djuret kan domstolen ogilla åtalet. Detta trots att vittnen finns som har berättat om misshandeln och djurens reaktion. Eftersom lidandet i sig inte alltid avsätter några synbara tecken på djuren är en sådan rättstillämpning i allmänhet felaktig.

Rättsfallet med det vittne som stötte på de två berusade männen som misshandlade en schäferhund på stan för att den skällde är ett exempel på att vittnesmålet spelar en väsentlig roll. Att hunden led mycket var uppenbart och vittnet som ställde upp här hade civilkurage nog att ange gärningsmannen. Annars hade hunden varit helt utlämnad, inte bara åt gärningsmannens gottfinnande utan också åt förevaron av eller bristen på civilkurage hos andra personer vilket förmodligen många gånger är fallet. Hunden hade hela sitt första levnadsår varit utsatt för misshandel och fick fortsätta sitt lidande med den nya ägaren. Ett djur kan många gånger utsättas för de mest brutala metoder och ändå finna sig i situationen utan att ens försöka försvara sig. Ett djur är ofta hängiven sin ägare och då är det sorgligt att se hur vissa människor missbrukar denna situation genom att bete sig så skoningslöst.

Om ett djur har blivit misshandlat och djurskyddsinspektören vid en inspektion kan se att djuret exempelvis har en misstänkt svullnad så kan problem uppstå när det gäller grunden för åtal. Vittnet säger att djuret blivit sparkad kontra ägaren som påstår att djuret gjort sig illa på ett annat sätt. Då blir det svårt att väcka talan och gärningsmannen kan komma att slippa ansvar för sitt brott.

8.3 Vanvård

Anledningen till att jag tagit upp rättsfallet som rör den nyförlösta kvigan under rubriken vanvård, är för att jag tycker det visar på hur verksamheten inom djurskyddet fungerar. Vanvårdas ett djur så finns aktörerna inom

djurskyddet som kan upptäcka och åtgärda detta. Kvigan fick lida i onödan vilket är oacceptabelt eftersom gärningsmannen hade en lång erfarenhet av djurhållning och ett handhavande av djur yrkesmässigt. Här var det en granne som anmälde anonymt efter att ha uppmärksammat dådet. Som en djurskyddsinspektör sa vid min intervju så spelar landskapsbilden en stor roll. Fallen upptäckts lättare om det är ett öppnare landskap. Så måste ju fallet ha varit i detta mål eftersom en förbipasserande granne såg vad som hände och anmälde detta till kommunens djurskyddsinspektör. Även besiktningsveterinären kunde konstatera djurets lidande. Detta rättsfall exemplifierar de olika aktörernas roll i djurskyddet. Här är det lättare att upptäcka fall som inte upptäckts annars. Hade inte grannen kört förbi och reagerat så hade det kanske aldrig uppmärksamrats och kanske en annan ursäkt för djurets skador som uppstått hade presenterats för besiktningsveterinären om de överhuvudtaget upptäckt något vid sin kontroll. Genom obduktion av döda djur kan ytterst värdefull information ges om brottslighetens omfattning och varaktighet och även om var i händelseförloppet brottsupptäckt sker. Detta rättsfall visar också på hur aktörernas roll fungerat tillfredställande eftersom alla agerade. Veterinärerna har ibland en komplicerad roll eftersom han/hon inspekterar djuren på djurhållarens begäran och kanske därvid uppdragar missförhållanden, vilket då bör ge anledning till närmare utredning. Detta kan medföra den nackdelen att om anmälan sker från veterinär till polisen eller kommunens djurskyddsinspektör skulle kanske djurhållaren av fruktan för påföljder avstå från att anlita veterinär vilket skulle drabba djuren i slutändan. Tankarna leds ändå åt att fallen som aldrig upptäckts måste vara stora. Kvigan fick sätta livet till vilket är de faktiska följderna många gånger. Djuren kan ju inte tala om vad de utsätts för och mörkertalet är omfattande, det är alla aktörerna inom området medvetna om.

Jag anser att det i de fallen jag har läst har utdömts för milda påföljder för djurplågeri. Det verkar mer som att domstolarna visar allt för stor tolerans mot gärningsmännen som har begått detta brott. Speciellt vid vanvårdsfallen, den som väljer att bli djurhållare har själv gjort det valet. När en djurhållare, som i det sista fallet, NJA 2006 s 339, finner ansvaret för tungt eller när levnadsomständigheterna förändras borde han försöka avveckla djurhållningen direkt så att djuren inte hade behövts utsättas för ett sådant lidande som de gjorde. Han borde ha varit medveten om att djuren inte längre kunde få den omsorg och det intresse som de behövde för att må bra. Högsta domstolen ansåg i sin dom att det inte fanns någon anledning att ifrågasätta uppgifterna om bakgrunden till vanvården. Det betraktades inte heller som att det hade varit fråga om ett avsiktligt tillfogande av lidande och att det inte heller fanns någon likgiltighet inför detta hos gärningsmannen. Vanvård sätter tydliga spår, särskilt om det pågått en längre tid. I fallet hittades flera döda djur som fått ligga kvar vid de kvarstående utmärklade djuren. Skillnaden från misshandelsfallen, som kräver någon form av bevisning, är att resultatet av vanvård som pågått någon tid kan ses av inspektionspersonal, veterinärer och andra som sedan kan vittna om sina iakttagelser. Vanvården i rättsfallet bestod främst av en långvarig och höggradig underutfodring av ett antal djur, som dött till följd.

Då kan inte frågan undgås att ställas om det kan vara riktigt att det subjektiva rekvisitet under hela händelseförloppet kvarstår att räknas som culpa. Konsekvenserna för djurens del är den uteblivna omsorgen och detta borde gärningsmannen förr eller senare ha kommit till insikt om.

8.4 Påföljderna

I flertalet domar jag har läst ges strafflindring från välförtjänta fängelsestraff till villkorlig dom och dagsböter. Anledningen till att jag tar upp om påföljderna vid domstolarnas straffmätning är för att visa på att domstolarna i många fall har så egendomliga motiveringar för att undvika ett kännbart straff som fängelse. I rättsfallen diskuterar bland annat tingsrätten att djurplågeri är ett brott ”*av sådan art*” att annan påföljd än fängelse inte borde komma i fråga. I tidelagsfallet anser dock tingsrätten att det är viktigare att gärningsmannen får behandling för att komma ifrån fortsatt brottslighet. Han har sociala problem i form av ett sexuellt avvikande beteende och missbruksproblem. I vanvårdsfallet, NJA 2006 s 339, är förutsättningen hos gärningsmannen det motsatta och det är hovrätten som ändrar på domen efter att tingsrätten dömt till 6 månaders fängelse. Här tog hovrätten mer hänsyn till att gärningsmannen levde under socialt ordnade förhållanden och att det inte fanns något tecken på missbruk eller ohälsa. Eftersom det inte fanns någon risk för fortsatt brottslighet skulle i stället villkorlig dom utdömas. Därför ställs jag inför frågan om gärningsmannen har eller inte har sociala problem, hänsyn tas till dessa omständigheter och det leder till strafflindring i bägge fallen. Hur ska gärningsmännens sociala förhållanden se ut för att de ska dömas rättrådigt för sitt brott? Finns det något mellanting av sociala förhållanden som skulle kunna skärpa straffen? Högsta domstolen tyckte att ”*allmänt tillgänglig statistik*” skulle följas där den vanligaste påföljden i stället för fängelse är villkorlig dom och skyddstillsyn. Personligen tycker jag att det låter som en egendomlig motivering som gör att brottet bagatelliseras ännu mer. Har det gått så pass långt, ända upp till högsta instans, borde dessa vara tydligare i sitt domskäl. Är motiven oklara med svepskäl till att utdöma fängelsestraff för så här pass grova brott så leder detta till ett misstroende för vårt rättssamhälle i det långa loppet.

I några domskäl diskuteras att ”*djurplågeri under vissa omständigheter kan vara att anse som ett artbrott*”. Det räknas som ett artbrott om exempelvis särskilda försvårande omständigheter föreligger och kan då motivera för ett fängelsestraff. I samtliga fall som jag tagit med anser jag att detta kan vara tillämpligt eftersom gärningsmännen visat särskild hänsynslöshet och för att tillgodose sina egna intressen har de låtit djuren lida. Detta har skett på ett sätt som visar på en uppenbar likgiltighet inför dådet. Lidandet kan varken motiveras eller ursäktas och ändock har alla gärningsmän i fallen kommit undan mycket lindrigt utan att något fängelsestraff blivit utdömt. Lidandet som djuren många gånger fått utstå är inte en slumpvis inträffad effekt som kan motivera ett mildare synsätt på gärningen. Att sätta ner ett redan lindrigt

straff borde inte förekomma eftersom detta ger gärningsmannen en obefogad fördel.

Enligt djurskyddsinspektören jag intervjuade i Trelleborg, är det många gånger fortsatt misskötsel som förekommer i deras ärende. Brott som de här återupprepas, och det kanske inte är så konstigt eftersom straffen som döms ut inte alltid är tillräckligt kännbara. Därför valde jag att ta upp fallet om djurförbudet som utdömdes till mannen som vanvårdade sina hundar.

Länsrätten ansåg i domen att det fanns en risk för att ett upprepande skulle kunna ske eftersom mannen saknade insikt i djurs behov och de grundläggande krav som ställs på en acceptabel djurhållning. Inför ett djurförbudsregister underlättar detta för kommunerna som då bättre kan kontrollera de som har dömts för djurplågeri genom inspektioner. Likaså kan kommunerna stå i beredskap om djurhållaren trotsar förbudet vilket förmodligen är vanligt när någon saknar insikt om sina bristande kunskaper i djurhållning.

Vägen till att få misskötta djur omhändertagna är stundtals lång för kommunernas djurskyddsinspektörer. Vanvårdandet av hundarna hade uppmärksamrats i juli 2004 men hundarna omhändertogs inte förrän i april 2006. I nästan två år fick hundarna lida på grund av att gången i ärendena tar tid. Resurserna i kommunerna är knappa och därför tar ärendena många gånger onödigt lång tid. Ibland får djurhållaren tillbaka sina djur som blivit omhändertagna till djurskyddsinspektörernas förvåning. Detta måste kännas som ett totalt misslyckande för djurskyddsinspektören som inte har ett eget intresse i saken utan enbart ser till djurets bästa. I RÅ 1989 ref 63, som jag tog upp tidigare i min uppsats, hade en man fått sina hundar omhändertagna på grund av att han blivit fälld för djurplågeri. Hundarna hade blivit omhändertagna men blev återlämnade till ägaren som misshandlat dem. Kammarrättens motivering för att mannen skulle få tillbaka sina hundar var bland annat: *"övervägande skäl talar för att en så ingripande åtgärd som förbud för A att ha hand om hund skall inte tillgripas"*. Vad menas egentligen? Det är väl mer en ingripande åtgärd för den som slipper gärningsmannen som misshandlar en och inte vice versa? Om A var så benägen om att få tillbaka sina hundar, varför misshandlade han dem då? Det fanns bara en vinnare i detta fall och det var A som pryglade sina hundar. Resten blir förlorare, de största förlorarna blev hundarna som återlämnades till den som plågade dem, efter dem blev det kommunen och länsstyrelsen som utförde sitt arbete förgäves.

9 Slutsats

9.1 Framtiden och den centrala kontrollen

Jag anser att det var ett steg i rätt riktning att införa Djurskyddsmyndigheten år 2004 för att stärka djurskyddets område. Att denna läggs ner bara 3 år efter känns lite vemodigt. Detta för att det trots allt är en väsentlig skillnad mellan Djurskyddsmyndigheten och Jordbruksverket som central kontrollmyndighet. Djurskyddsmyndigheten är bra för att den är fristående från produktionen vilket inte Jordbruksverket kan sägas vara eftersom många av deras ärende handlar om just produktionen. Det uppstod många gånger en målkonflikt vilket ledde till att hänsyn inte alltid togs till djurskyddslagens bestämmelser. Riksrevisionens granskning av Jordbruksverket visade ju på att djurskyddet inte varit tillräckligt drivande och de hade varit bristfälliga i sin styrning och uppföljning av djurskyddsarbetet. Vad händer då nu, ska de återgå till denna situation som då ansågs vara otillfredsställande? Lärde de sig ingenting av det förra gången eller ska en förändring göras inom Jordbruksverket som gör att djurskyddet blir mer effektivt denna gång? Har inte jordbruksministern tagit del av dessa rapporter som gjorts eller är det ett näringsintresse som går före med den nya regeringen och dessa bestämmelser så de bortser från den bristfälliga situation som varit? Detta svar får låtas bli osagt och enbart framtiden kan utvisa om vi får en effektivare lagföring när det gäller brott mot djur samt ett effektivare djurskyddsarbete med Jordbruksverket som central kontrollmyndighet än en gång.

Om ett djurförbudsregister införs blir det lättare att hålla uppsikt över dem som vanvårdat sina djur. Detta är positivt eftersom det många gånger handlar om gärningsmän som återupprepar sitt brott och ibland flyttar från den kommun de bor i till en annan för att där börja om med sin djurhållning. Domstolarna resonerar många gånger i sina domskäl att brottet djurplågeri inte är något artbrott eftersom recidivrisken är liten. Detta överensstämmer inte alltid med verkligheten eftersom många återförbrytelser sker. Med detta register finns förhoppningarna om en bättre översikt så att domstolarna ser problemet och kanske rentav dömer till strängare påföljder än vad de gör i dag.

9.2 Lagstiftningen

Eftersom fängelse finns i straffskalan för både djurplågeri och brott mot djurskyddslagen dömer domstolarna regelmässigt dem som döms för dessa brott att betala en lagstadgad avgift till Brottsoffermyndighetens fond. Denna fond stödjer inte alls djuren som brottsoffer då detta ligger utanför Brottsoffermyndighetens intressesfär. När djuren utsätts för djurplågeri och

andra brott borde deras situation uppmärksammas av rättssamhället mer än vad den gör i dag. Hade det funnits en stödjande fond för djuren som brottsoffer hade till exempel fler djurpensionat/djurhem kunnat öppnas eller ett utökande av antalet ske i de kommuner som har för få.

När polisen omhändertar djur så hyrs de in på olika djurpensionat tillfälligt. Det är ju inte ens så att alla kommuner har något djurpensionat eller djurhem att ställa upp med när så behövs. Detta tycker jag personligen är mycket dåligt av kommunerna eftersom de borde ha haft någon gård där plats finns för omhändertagna djur, som sen i sin tur adopterar bort djuren. Detta hade underlättat djurskyddsinspektörens jobb mycket och förmodligen lett till att fler djur hade kunnat omhändertaras direkt. Likaså borde detta vara mer fördelaktigt ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, speciellt för kommunerna, eftersom kostnaderna för att hyra in på djurpensionat ofta är dyra.

Av det som framkom i min intervju med en djurskyddsinspektör så måste hon ibland ordna platser till djuren som behövs omhändertaras direkt med sin egen släkt och vänner. Många gånger hade hon även fått plocka hem kaniner, tamråttor, fiskar, marsvin med mera i väntan på att nya hem skulle hittas. Vilket onödigt engagemang och tidspillan detta tar för en person som verkligen bryr sig om djurets bästa för att vårt rättssamhälle inte ställer upp tillräckligt. På längre sikt leder detta till att straffrättskipningen blir ett misslyckande om det inte klarar av att bekräfta för medborgarna att de är medlemmar i ett rättssamhälle som förtjänar deras förtroende.

9.3 Är straffen tillräckligt preventiva?

Generellt sett utdöms alltför milda påföljder när det gäller brottet djurplågeri. Brotsrekvisitet i 16:13 BrB ”*grov oaktsamhet*” borde ändras till den lägre graden ”*oaktsamhet*” istället. Detta rekvisit har ju djurskyddslagen i sitt straffstadgande. Det borde även finnas en särskild straffskala för de grövre fallen. Straffen i dag är inte tillräckligt preventiva vilket leder till att brottet många gånger inte ses som tillräckligt allvarligt.

Var brister det då någonstans? Åklagare och domstolsväsende verkar inte uppfatta djurplågeri som något speciellt allvarligt brott. Många gånger läggs målen ner av åklagarna och skulle ett mål gå vidare så dömer domstolarna i allmänhet ut relativt låga straff för gärningsmännen. Djurskyddsinspektörer, länsstyrelserna och Djurskyddsmyndigheten är alla eniga om att straffen när det gäller djurplågeri är för milda. Nästan ingen av de gärningsmän som döms för brottet får fängelsestraff utdömt utan i stället blir det många gånger dagsböter. Djurskyddsinspektören sa vid min intervju att många gånger är det samma gärningsman som upprepar sitt brott. Har de vanvårdat sitt/sina djur händer det ofta igen och detta kan väl sägas vara ett tecken på att straffet för djurplågeri inte är tillräckligt preventivt. Ute på fältet fungerar det relativt bra. Hos vissa kommuner fanns det dock vissa brister enligt en

av Djurskyddsmyndighetens rapporter. Engagemanget med anmälda brott varierade då i kommunerna. Jag tror att anledningen till att orsakerna varierar beror på att de har gett upp hoppet för att få gärningsmännen fällda eller saknar de resurserna och kompetensen som krävs. Området är inte högprioriterat av kommunerna. Detta slår så småningom tillbaka på samhället som då får en rådande norm och acceptans av att det är ok att exempelvis misshandla någon annan, både människa och djur. Om straffet som utdöms inte är tillräckligt kännbart kan brottet riskeras att tillta i samhället eller till och med återupprepas av vissa gärningsmän vilket leder till en ökad arbetsbelastning för aktörerna på fältet.

Den lilla kvigan som räddades av djurskyddsinspektören och flyttades till en närliggande gård fick en provisorisk fristad. Sedermera fick den ändå avlivas för att den inte hade öronmärkning vilket är tvunget enligt gällande lagstiftning. Kvigan hade förmodligen fötts upp illegalt eftersom den inte var märkt och fanns registrerad. Efter ett tag kom det klagomål på paret igen och djurskyddsinspektören åkte dit ännu en gång men då kom hon tyvärr för sent för då hade redan två får hunnits slaktas i detta skjul. Paret brydde sig alltså inte ett dugg om de gällande reglerna och verkade inte ha några bekymmer med att återupprepa sitt brott eftersom det många gånger inte finns några kännbara straff. Jag tycker att detta visar på hur lätt det är att skaffa sig en ny ”lös egendom” för att genomföra det som önskas om det så är lagligt eller inte. Vad ger detta egentligen för syn på vårt land som en rättsstat om straffen som döms ut inte är tillräckligt preventivt för det brott som begåtts.

9.3.1 Medias roll

För att återgå till mitt förord med tidningsartiklarnas rubriker så vill jag visa på att de har en väsentlig betydelse. Att skapa uppmärksamhet och diskussioner är viktigt i vårt samhälle. Det har konstaterats flera gånger i mitt arbete att mörkertalet är stort när det gäller brottet djurplågeri. Hade inte media haft en viktig roll här hade förmodligen allmänheten haft ännu mindre kännedom om detta brott. Att djuren får ses som offer i detta sammanhang och väcker mångas medlidande är en grogrund för den allmänna humanitet som behövs runtom i världen.

Media är även bra när det gäller omplaceringar av djur som blivit vanvårdade. Då är det många människor som visar sin empati och hör av sig för att ställa upp. Detta är angeläget eftersom det ju inte alltid finns något bestämt eller permanent ställe att inhysa djuren på när de omhändertas.

9.3.2 För milda straff

Straffen är inte tillräckligt preventiva och gärningsmännen återupprepar många gånger sitt brott. Om man bortser från bristerna hos aktörerna som jag tog upp tidigare, kan en annan bidragande orsak sägas vara att djuren ses som objekt. De är en människas egendom och kan i princip bli behandlade som vilken annan ”sak” som helst. Övergår djuren till att få subjektiva rättigheter ter sig situationen bli annorlunda eftersom om djuren skulle ges rättigheter så ska de kanske även inneha skyldigheter i vårt samhälle. Då kan vi blicka tillbaka till de medeltida djurrättegångarna. Fastän djuren hade stöd vid dessa rättegångar hade de inga subjektiva rättigheter, de ingick i systemet som förövare och aldrig offer. Ett djur vet inte vad våra lagar och regler säger att de ska göra men behövs i själva verket det? Måste alltid skyldigheter finnas i samhället för att vi ska kunna inneha några rättigheter?

Om vi nu anser att människan står högst på en hierarkisk skala så har vi också ett ansvar mot dem som står under. Ska vi då ta oss rätten att utnyttja, misshandla, vanvårda och till och med döda en annan individ som ofta är beroende av oss människor för det? Vissa verkar tro det och gör sig därmed också många gånger skyldiga till brottet djurplågeri. Beter sig någon så mot ett djur tror jag inte steget är långt ifrån att denne betar sig illa mot sina medmänniskor också. För att försvara och förstärka något så viktigt som humanitet och främst då de mänskliga rättigheterna bör grunden ligga i ett värnande om djuren genom att stärka deras rättigheter. Ett lagligt skydd ska väl inte behöva vara något ouppnåeligt. Steget är inte stort mellan att kunna visa ett djur empati från en medmänniska. Var och en är unik – liksom ingen människa är någon annan lik kan detsamma sägas att inget djur är det andra likt. Livet i sig är något unikt. Att rättfärdiga vårt handlande känns för mig väldigt svårt, för i det långa loppet tror jag att alla individer, människa som djur, har ett intresse i att leva. För livet är trots allt det mest värdefulla vi har, vare sig vi går på två eller fyra ben.

9.4 Slutord

Eftersom tiden går och vi har ett slutdatum att slutföra våra examensarbeten på kommer så småningom, oundvikligen, tidpunkten där vi får avsluta det hela på något sätt hur gärna vi än vill fortsätta. Fastän mitt examensarbete tar slut här så känner jag att detta är ett ämne som jag vill fortsätta utforska, djurskyddets marker är för små och behöver utvidgas, så min resa är långt ifrån slut...

Bilaga A – Straffstadgandets utveckling

Nedan visar hur lagstiftningen av djurplågeri har utvecklats under åren 1858-1973.¹³⁰

1858

Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter från fem till och med etthundra Riksdaler Riksmünt.

1891

Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter. (max 500 kr)

1901

Visar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter.

Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1908

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet; straffes med böter.

Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1921-07-01

Visar någon i behandling av djur uppenbar grymhet, genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes, straffes för djurplågeri med böter. Är djurplågeriet av svår beskaffenhet eller äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till fängelse i högst sex månader dömas.

1945

Den som genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande dömes för djurplågeri till böter eller fängelse.

1965

Den som genom misshandel, överansträngning, vanvård eller annorledes utsätter djur för otillbörligt lidande dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

¹³⁰ Striwing, Djurplågeri, s. 350-351

1966-07-01

Den som genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

1973

Om någon uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år.

Bilaga B – Frågor

Frågor:

- Hur många fall är det per år, uppskattningsvis räknat, där misstanke om brott mot djur föreligger.
- Brister i gällande lagstiftning?
- Problem med rättssäkerheten? Upplever ni mycket hot i ert arbete?
- Hur upptäcks bristerna i djurskötseln, är det grannar som anmäler eller upptäcks det genom era rutinkontroller.
- Hur många fall går vidare?
- Är länsstyrelsen ofta enig m. djurskyddsinspektören.
- Vad är den vanligaste påföljden som döms?
- Hur många fall som upptäcks går vidare till där åklagaren väcker talan?
- Upplever du att det är tidsbrist i arbetet på grund av för många rutininspektioner och administrativt arbete?
- Förbättringar som kan göras i ditt yrke?
- Har du varit med om att fängelsestraff blivit utdömt?
- Det värsta du har sett under din tid som djurskyddsinspektör?
- Vilka djur är oftast inblandade i deras ärende?
- Vanligast med brott mot djurskyddslagen eller BrB?
- Vad händer om ett djur omhändertags för att ha blivit misshandlat eller dödat av sin ägare, och sedan gärningsmannen blir fälld i rätten, kan han då skaffa ett nytt djur?
- Har ni råkat ut för samma gärningsman mer än en gång?
- Medias roll?

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Ds Ju 1972:21, *PM om straff för djurplågeri*

Ds 2004:11, *Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn*

Prop. 1944:43, *Förslag till lag om djurskydd m m.*

Prop. 1965:138, *Förslag till lag om ändrad lydelse av 16 kap 13 § brottsbalken m m.*

Prop. 1972:122, *Förslag till lag om ändring i brottsbalken given Stockholms slott den 27 oktober 1972*

Prop. 1987/88:120, *Om ändring i brottsbalken*

Prop. 1987/88:93, *Djurskyddslag, m m.*

SFS 1942:740, *Rättegångsbalk*

SFS 1944:219, *Djurskyddslag (Tidigare)*

SFS 1962:700, *Brottsbalk*

SFS 1988:534, *Djurskyddslag*

SFS 1988:942, *Brottsbalk (Om påföljderna, avdelning tre)*

SFS 2006:809, *Ny djurskyddslag*

SOU 1938:36, *Med förslag till djurskyddslag*

SOU 2000:108, *Hur djurskyddet skall vara organiserat*

SOU 2004:121, *Slag i luften, En utredning om myndigheter, mansvåld och makt*

Djurskyddsmyndighetens författningssamling (DFS 2004:10)

Riksrevisionen, *Hur effektiv är djurskyddstillsynen?*, 2003:1

Djurskyddsmyndigheten, *Djurhållarens roll i djurskyddskontrollen*,
Djurskyddsinformation 01-2006

Djurskyddsmyndigheten, *Förstudie rörande införandet av ett djurförbudsregister och ett djurskyddstillsynsregister*, rapport 2005-06-28.

Djurskyddsmyndigheten, *Rapportering av den offentliga djurskyddskontrollen år 2006*, rapport 2007-05-03.

Djurskyddsmyndigheten, *Regeringsuppdrag att utreda frågor om sexuell utnyttjande av djur*, rapport 2005-04-28.

DFS 2004:9, *Djurskyddsmyndighetens allmänna råd om tillsyn m.m.*

Åklagarmyndigheten, *Domstolarnas påföljdspraxis vid vissa våldsbrott – En rapport från Åklagarmyndigheten 2007*.

Litteratur

Arnebo, John Richard och Klofeldt, Johan, *Djurplågeri och djurskydd*, Kriminalvetenskapliga institutet vid Stockholms universitet, Stockholm 1970

Bergquist, Harry, *Djur och djurskydd*, AB Boktryck, Helsingborg 1976

Cserhalmi, Niklas, *Djuromsorg och djurmisshandel 1860 – 1925*, Gidlunds förlag, Södertälje 2004

Dirke, Karin, *De värnlösas vänner*, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 2000 (Elanders Gotab)

Striwing, Helena, *Djur som brottsoffer*, Bokförlaget Nya Doxa, Falun 1998

Striwing, Helena, *Djurplågeri*, Norstedts Förlag, Stockholm 1987

Striwing, Helena och Åslund, Mikael, *Utredning av vanvård*, Författares bokmaskin, Stockholm 2002

Rättsfallsförteckning

Tingsrätt

Mål nr: B 1779-96 Kristianstads tingsrätt

Mål nr: B 436-95 Eksjö tingsrätt 1996-11-21

Mål nr: B 1742-06 Kristianstads tingsrätt 2006-11-20

Länsrätt

Mål nr: 5000-06, 5001-06, Länsrätten i Skåne län, 2007-02-08

Hovrätt

RH 2005:31

Högsta domstolen

NJA 2006 s 339, *Brottslighetens art har i ett fall av djurplågeri inte ansetts utgöra skäl att ådöma fängelsestraff*, (Ska allvarliga fall av djurplågeri ge fängelse?), 2006-05-31